

Inhoud

- 01** **Van de redactie**

- 02** **De opbrengst van de wettelijke schuldsaneringsregeling in een juister perspectief**
Mick Heckers

- 03** **Een opgekomen nalatenschap in de WSNP, en nu?**
Arend de Bakker en Helen Schoonbrood

- 04** **Geen griffierecht verschuldigd bij hoger beroep of cassatie tegen een beslissing inzake termijnverkortung van de schuldsaneringsregeling**
Quinten van Riet en Anita Brekelmans

- 05** **Tussentijdse beëindiging op grond van een herroepelijke uitspraak op een ander rechtsgebied, deel 2**
Christiane Koppelman en Mattieu Verhoeven

- 06** **Twintig jaar Wsnp-bewindvoerder: een interview met Ruben Koe**
Liselotte Maas

- 07** **Nieuws in het kort**

- 08** **Actuele rechtspraak kort**

Aanbevolen citeerwijze

Naam auteur, titel tijdschriftartikel, *WP*, jaartal/nr. tijdschrift, paginanummer. Bijvoorbeeld: Margreet van Bommel, 'Verrekeningsrecht uitkeringsinstanties', *WP*, 2010/01, p. 1.

Abonnementen

Zie de achterzijde van dit tijdschrift.

Adverteren in *WSNP Periodiek*

In *WSNP Periodiek* kan geadverteerd worden. Voor een prijsopgave en nadere informatie over adverteren, kunt U zich wenden tot het redactiesecretariaat.

ISSN-nummer: 2210-6650

Redactiesecretariaat

WSNP Periodiek

Postbus 5018, 5800 GA Venray

e-mail: redactie@wsnp-periodiek.nl, faxnummer: 077 463 38 21

Uw bijdrage aan *WSNP Periodiek*

U kunt kopij aanleveren overeenkomstig de richtlijnen voor auteurs. Deze richtlijnen kunt U raadplegen via www.wsnp-periodiek.nl. Na toezending van Uw kopij, naar redactie@wsnp-periodiek.nl, zal één van de redactieleden contact met U opnemen. Artikelen dienen in beginsel maximaal 2500 woorden te omvatten.

01 - Van de redactie

Geachte lezer,

Een nieuw jaar, nieuwe kansen. Geldt dat ook voor de Wsnp? In 2019 is het aantal toelatingen tot de Wsnp opnieuw drastisch gedaald. Zal deze daling zich dit jaar verder voortzetten? Of zal de aandacht die er is voor de armoedeproblematiek, onder andere in de politiek, dit jaar leiden tot een toename van het aantal Wsnp-zaken? De redactie volgt de ontwikkelingen hierover uiteraard op de voet.

Dit eerste nummer van *WSNP Periodiek* van 2020 start met een opinieartikel van Mick Heckers, die als Wsnp-bewindvoerder in dertig Wsnp-zaken de opbrengst van de Wsnp heeft vergeleken met het prognoseaanbod zoals gedaan in het minnelijk traject. De uitkering in de Wsnp-zaken bleek gemiddeld ruim vier keer zo hoog als in diezelfde zaken in het minnelijk traject begroot. De auteur is zich ervan bewust dat zijn bevindingen uit de eigen praktijk, aangevuld met de bevindingen van enkele vakgenoten betrouwbare indicaties zijn, maar onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd. Derhalve roept hij beleidsmakers en/of de branchevereniging van Wsnp-bewindvoerders op tot een grootschalig onderzoek. De uitkomst daarvan kan bijdragen aan een breder draagvlak voor de Wsnp.

Erfrechtadvocaat Arend de Bakker en Wsnp-bewindvoerder Helen Schoonbrood geven een duidelijk overzicht van de positie van de Wsnp-bewindvoerder bij het afwikkelen van een nalatenschap. Hierbij wordt ingegaan op het aanvaarden en verwerpen van een nalatenschap, de verplichtingen die ontstaan na het aanvaarden van een nalatenschap en enkele veel voorkomende problemen. In het artikel worden praktische handreikingen gedaan.

De redactie ontving daarnaast ook een artikel van advocaat Quinten van Riet en Wsnp-bewindvoerder Anita Brekelmans. Beiden waren inhoudelijk betrokken bij een zaak waarin recent arrest is gewezen door de Hoge

Raad. Daarin heeft de Hoge Raad vastgesteld dat geen griffierecht verschuldigd is indien een rechtsmiddel wordt ingesteld tegen een onwettige gerechtelijke uitspraak met betrekking tot de termijn van de schuldsaneringsregeling. In het artikel wordt niet alleen ingegaan op de betekenis van deze uitspraak voor Wsnp-zaken, maar ook op de vraag of personen die zijn toegelaten tot de Wsnp griffierecht zijn verschuldigd in andere rechtsgeschillen die niet gaan over toegang tot de schuldsaneringsregeling of over beëindiging of de duur daarvan. De auteurs hebben het voornemen deze vraag, indien de beantwoording daarvan in de praktijk concreet op hun pad komt, aan de Hoge Raad voor te leggen.

Redactielid Christiane Koppelman schreef in *WP* 2019/02 het artikel "Tussentijdse beëindiging op grond van een herroepelijke uitspraak op een ander rechtsgebied". In dit artikel werden twee arresten van het Hof Arnhem-Leeuwarden besproken waarin de gemeente aansprakelijk werd geacht voor de schade bij een schuldenares als gevolg van een onrechtmatig geoordeeld besluit. De gemeente is in cassatie gegaan tegen die twee arresten, met succes. Op 17 mei 2019 vernietigde de Hoge Raad de arresten en verwees de zaak door (ECLI:NL:HR:2019:738). Reden voor een vervolg op het eerdere artikel, met aandacht voor de rechtsmacht van de civiele rechter en de bestuursrechter en wat nu precies valt onder de begrippen "formele rechtskracht" en "gezag van gewijsde" en wat niet.

Verder is er een nieuwe rubriek: *Interview met een Wsnp-bewindvoerder*. Voor het eerste artikel in deze rubriek is Ruben Koe geïnterviewd door Liselotte Maas. Met het twintigjarige bestaan van de Wsnp heeft Ruben Koe afscheid genomen als Wsnp-bewindvoerder. Liselotte Maas blikt met hem terug en vraagt hem hoe hij de toekomst van de Wsnp ziet.

We sluiten deze editie zoals gebruikelijk af met de vaste rubrieken *Nieuws in het kort* en *Actuele rechtspraak kort*.

De redactie

02 - De opbrengst van de wettelijke schuldsaneringsregeling in een juister perspectief

Mick Heckers*

1. Inleiding

In februari 2019 ben ik in de gelukkige omstandigheid geweest om een bijdrage te kunnen leveren aan een meer juiste kwalificatie van het huidige Wsnp-traject. Dit resulteerde in een corrigerende, gerechtelijke tik op de vingers van de verzoeker van een dwangakkoord. Deze correctie doet recht aan het daadwerkelijke effect van een Wsnp-traject. Conclusie: er wordt in de Wsnp behoorlijk gespaard en beduidend meer dan in een minnelijk traject. Hieronder ga ik nader in op de zaak die leidde tot de corrigerende uitspraak van de Rechtbank Limburg in deze zaak (ECLI:NL:RBLIM:2019:9776).

In par. 2 beschrijf ik kort hoe het tot een procedure kwam, waarna ik in par. 3 verklaar hoe ik tot weigering van instemming met het aangeboden akkoord ben gekomen. Par. 4 geeft weer wat er in de visie van de Hoge Raad nodig is om tot een minnelijk akkoord te komen. Vervolgens wordt in par. 5 tot en met 7 ingegaan op de vraag of prognoses in het minnelijk traject misleidend en in strijd met de realiteit zijn en of de schuldeisers met hetgeen wordt aangeboden in het minnelijk traject inderdaad op het verkeerde been worden gezet. In par. 8 wordt de effectiviteit van het wettelijk systeem benadrukt, waarna ik in par. 9 stel dat het Wsnp-traject een beter alternatief biedt aan de schuldeisers dan het minnelijk traject. In par. 10 geef ik de uitkomst van de gevoerde procedure weer en in het verlengde daarvan wordt in par. 11 nog gewezen op de beslissing van de

rechtbank dat een dwangakkoord geen terugwerkende kracht heeft en het gevolg daarvan voor de opbrengst in het wettelijk traject. In par. 12 tenslotte concludeer ik dat nader onderzoek naar de cijfermatige uitkomsten van het schuldsaneringstraject nodig is om te komen tot een breder draagvlak voor de wettelijke schuldsaneringsregeling.

2. Van aanbod schuldregeling tot procedure dwangakkoord

Als bewindvoerder in een lopende schuldsanering werd mij als schuldeiser en beheerder van een boedel een minnelijk akkoord voorgesteld. Het aanbod was summier. Het betrof niet alleen een bescheiden percentage (9,59%) van de vordering (€ 2.100,00), maar ook een uiterst beknopte verklaring en onderbouwing van het akkoord. Na herhaalde en dwingende verzoeken om akkoord te gaan met het voorstel werd enige maanden later een verzoekschrift tot een dwangakkoord o.g.v. art. 287a Fw ter griffie van de rechtbank ingediend. Als Wsnp-bewindvoerder was ik immers de enige weigerachtige schuldeiser te midden van acht concurrente en één preferente crediteur. Ondergetekende was zich er van bewust dat de positie van een Wsnp-bewindvoerder in een dergelijke procedure niet alledaags is. Procesvoering bood in mijn optiek dan ook niet alleen kansen voor de boedel, maar ook een podium om het wettelijk traject binnen het brede stelsel van schuldhulpverlening (opnieuw) te etaleren.

3. In redelijkheid tot weigering van instemming gekomen?

De argumenten voor mijn weigerachtige houding werden gevonden in artikel 287a lid 5 Fw. Ondergetekende is van mening dat aan alle voorwaarden werd voldaan om aan te nemen dat de weigering van instemming met de

schuldregeling, als redelijk diende te worden uitgelegd. Onder verwijzing naar de uitspraken van de Rechtbanken Almelo (4 februari 1998 *JOR* 1998/66) en Zwolle (2 februari 2001 *KG* 2001/136) en de Memorie van Toelichting bij art. 287a Fw (Kamerstukken II 2004/2005, 29 942, nr. 3, p. 18) zijn de volgende omstandigheden relevant om de redelijkheid van de weigering te toetsen:

1. Is het voorstel getoetst door een onafhankelijke en deskundige partij?
2. Is het voorstel goed en betrouwbaar gedocumenteerd?
3. Bestaat precedentwerking voor vergelijkbare gevallen?
4. Is voldoende duidelijk dat het bod het uiterste is waartoe de schuldenaar financieel in staat moet worden geacht?
5. Biedt het alternatief van wettelijke schuldsanering enig uitzicht voor de schuldeiser?
6. Hoe groot is de kans dat de weigerende schuldeiser dan evenveel of meer zal ontvangen?

Behoudens het feit dat ik als weigerende schuldeiser een aanmerkelijk belang had, omdat ik de op één na grootste schuldeiser was, konden ook de bovenstaande onderzoeksvragen in mijn voordeel worden beantwoord. In het verweerschrift is op alle onderzoeksvragen ingegaan, in dit stuk zal ik mij beperken tot de beantwoording van de vragen 4 tot en met 6.

4. De Hoge Raad en de totstandkoming van een akkoord

Voor verdere argumentatie van mijn verweer heb ik aansluiting gevonden bij het arrest van de Hoge Raad van 12 augustus 2005 (ECLI:NL:HR:2005:AT7799). De Hoge Raad benadrukt dat slechts onder bijzondere omstandigheden een schuldeiser kan worden gedwongen mee te werken aan een onderhands akkoord. Een schuldenaar die zodanige medewerking in rechte wil afdwingen zal volgens de Hoge Raad specifieke feiten en omstandigheden moeten stellen en, zo nodig, bewijzen, waaruit kan worden afgeleid dat de schuldeiser in redelijkheid niet tot weigering van instemming met een aangeboden akkoord heeft kunnen komen. Voor de wetgever is dit arrest echter geen aanleiding geweest om bij de invoering van het dwangakkoord in 2008 art. 287a Fw zodanig aan te scherpen dat de rechterlijke macht meer concrete aanknopingspunten heeft voor de noodzakelijke belangenafweging bij de beslissing over een dwangakkoord. Een van de voornaamste criteria die de wetgever bij dergelijke beslissingen aangelegd wil zien is dat de schuldeisers bij een gedwongen schuldregeling minimaal een hogere of een snellere aflossing moeten krijgen dan wanneer de schuldenaar zou worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling (zie de hiervoor aangehaalde MvT). Dat criterium wordt sindsdien met grote regelmaat toegepast door de rechterlijke macht.

5. Zijn prognosevoorstellen in het minnelijk traject misleidend?

Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden gesteld dat veel prognosevoorstellen op aannames zijn gebaseerd die leiden tot een verkeerd beeld van de werkelijkheid. Daarover zijn veel van mijn ambtgenoten het met mij eens. Nu ik als Wsnp-bewindvoerder

beschik over gegevens die voor veel crediteuren minder toegankelijk zijn, stelt het mij in staat het prognosevoorstel nader te onderzoeken en bovenstaand vermoeden te onderbouwen.

Het minnelijk voorstel werd geanalyseerd en voorts in een breder perspectief geplaatst. Ondergetekende heeft de in dertig minnelijke trajecten gedane prognosevoorstellen vergeleken met de slotuitdelingslijsten in de daarop gevolgde wettelijke schuldsaneringen die geëindigd zijn met een schone lei. De uitkomst is niet alleen onthutsend maar ook verhelderend.

Opvallend is dat de door de Kredietbank geschetste prognose zich steeds kenmerkt door eenvoud, waardoor in alle gevallen de opbrengst in het minnelijk traject volgens de Kredietbank hoger ligt dan in het wettelijk traject. De berekende maandelijkse afdracht minus het salaris van de Wsnp-bewindvoerder maakte dat volgens de berekening (vergelijkingstool MSNP vs. Wsnp) in casu geen uitdeling aan de crediteuren te verwachten viel. Deze basale en blote prognose werd op basis van een eenvoudige tool gemaakt, zonder gebruik te maken van gegevens die van wezenlijk belang zijn. Voor het maken van een goede prognose dient de aanbieder rekening te houden met statistieken die van een door B&W gemandateerde bank en NVVK lid of schuldbemiddelaars conform artikel 48 lid 1 WCK verwacht mogen worden. Zo worden relevante, significante, actuele en historische onderzoeksgegevens buiten de berekening gelaten. Hierdoor worden belanghebbenden onbewust op het verkeerde been gezet en is het effect van de Wsnp vertekend.

6. De realiteit

Thans volgen enkele resultaten nadat gegevens omtrent prognose en daadwerkelijke uitdeling met elkaar werden vergeleken:

- De prognose in dertig zaken was dat er na afloop van de Wsnp in totaal € 40.733,- zou worden uitgekeerd aan de crediteuren, na aftrek van salaris en griffierechten. In aansluitende dertig Wsnp-zaken werd echter € 478.018,86 meer uitgekeerd dan in de minnelijke trajecten was begroot.

- Het cijfermatig verweer krijgt nog meer draagvlak wanneer blijkt dat na beëindiging van de Wsnp in slechts drie zaken geen uitdeling heeft plaatsgevonden, en in alle gevallen waarin een uitkering aan de crediteuren ten deel viel een hoger bedrag werd uitgekeerd dan aanvankelijk in het minnelijk traject aan de crediteuren is aangeboden. Volgens de prognoses zou in slechts vijf schuldsaneringen enige (lees: lagere) slotuitdeling plaatsvinden.

- Ook het uitdelingspercentage dat de crediteuren kregen aangeboden in een minnelijk traject roept vragen op. Het uitkeringspercentage dat de concurrente crediteuren volgens de prognoses in de dertig zaken zouden ontvangen bedroeg 8,2% gemiddeld per minnelijke sanering. Na afloop van de wettelijk schuldsaneringstermijnen werd aan diezelfde groep crediteuren een gemiddeld percentage uitgekeerd van 33,56% - ruim vier keer zoveel dus!

Om mijn bevindingen kracht bij te zetten heb ik ook de resultaten van een aantal collega-bewindvoerders bekeken. In alle gevallen viel het Wsnp-uitkeringspercentage hoger uit dan de opbrengst-prognose die was voorgespiegeld in het minnelijk traject.

7. Schuldeisers inderdaad op het verkeerde been gezet

Op grond van bovenstaande ben ik van mening dat deze cijfers duiden op een serieuze inschattingsfout en dat een dwangakkoord ge-

baseerd op basis van een dergelijke simpele berekening onacceptabel is. Schuldeisers worden op deze wijze stelselmatig verleid tot instemming met een aangeboden akkoord middels een prognose die gebaseerd is op onvolledige informatie. Het verschil tussen de gemaakte prognoses en de uiteindelijke schuldsaneringsresultaten blijkt immers enorm. De simpele benadering van de rekentool houdt geen rekening met de finesse, deskundigheid, de wettelijke mogelijkheden, de fulltime controle en toezicht op het wettelijk schuldsaneringstraject. Dat dit verschil er is maar in het rekenmodel wordt weggelaten, komt in de cijfers wel tot uitdrukking. De Faillissementswet biedt bewindvoerders mogelijkheden om de opbrengst voor de schuldeisers te verhogen. De gewijzigde salarissystematiek en kunstgrepen zoals een verplichte minimale afdracht tijdens het minnelijke traject (NVVK-norm), hebben de Wsnp niet minder aantrekkelijk gemaakt. De bewindvoerder in de schuldsanering beschikt nu eenmaal over middelen en mogelijkheden die binnen het minnelijk traject niet aanwezig zijn, en die bijdragen aan het verschil in spaarvermogen.

8. De effectiviteit van het wettelijk systeem

Zo dient te worden gedacht aan de mogelijkheden die artikel 295 Fw biedt om het gehele vermogen van de saniet in de boedel te betrekken. Ook publicatie in het Centraal Insolventie Register (CIR) kan tot verrassende resultaten leiden. Uit de recente praktijk heb ik mogen ervaren dat een 7 jaar oude onverdeelde nalatenschap ook gedurende een tweejarig minnelijk schuldsaneringstraject onder de radar bleef, terwijl kort na publicatie in het CIR de notaris gewag maakte van de aanwezigheid van een wezenlijk onderdeel binnen die onverdeelde nalatenschap, namelijk de ouderlijke woning. Maar ook de postblokkade leidt ondanks de privatisering van de postmarkt en

de toename van internetgebruik nog geregeld naar “verscholen” vermogen als nalatenschappen, schade-uitkeringen of polissen.

Het gezag en de expertise van de rechter-commissaris en zijn toezicht op de bewindvoerder zijn eveneens van wezenlijk belang. De controle is intensief. De mate van gezag en toezicht binnen het wettelijk kader draagt ook bij aan nakoming door de schuldenaar van o.a. de inspanningsverplichting. Schuldenaren vinden ongemeen vaak werk en stromen dan uit de uitkering – dit leidt vaak tot een hogere opbrengst voor schuldeisers.

In het minnelijk traject blijven beslagen liggen en kan er nog altijd verrekend worden. Na van toepassingverklaring van de Wsnp daarentegen vervallen beslagen (artikel 301 Fw) en zijn verrekeningen nog slechts beperkt mogelijk (artikel 307 Fw) waardoor de schuldeisers in alle gevallen minimaal een opbrengst over 36 maanden kunnen verwachten. Maar ook het moment van fixatie biedt t.o.v. het minnelijk traject meer ruimte alsook duidelijkheid. Zo kunnen boedelbestanddelen op basis van dit fixatiemoment worden teruggehaald en alsnog in de boedel worden gebracht (artikel 306 Fw). In het minnelijk traject blijven vermogensbestanddelen nogal eens buiten beeld – ten nadele van de schuldeisers.

Naast de mogelijkheid van het verkorten van de looptijd bestaat er de mogelijkheid de saneringstermijn te verruimen met maximaal 24 maanden wanneer er sprake is van een tekortkoming die een herkansingstermijn niet uitsluit. Het minnelijk traject kent daarentegen, in beginsel, slechts één maximale termijn van 36 maanden.

9. Wsnp-traject een beter alternatief voor de schuldeisers

Ondergetekende stelt dat in het onderhavig verzoekschrift alsmede in de vele andere verzoekschriften o.g.v. artikel 287a Fw geen rekening is gehouden met de verschillen tussen het wettelijke en minnelijke traject, waardoor de prognose de werkelijkheid onjuist weergeeft. De mogelijkheden binnen de Faillissementswet zijn namelijk legio en dragen er toe bij dat de opbrengst binnen het wettelijke traject beduidend hoger ligt dan in veel gevallen middels de prognose wordt gesuggereerd en in de meeste zelfs vele malen hoger dan in een minnelijk traject wordt gespaard.

Dat de crediteuren hiervan niet op de hoogte zijn, verklaart mogelijk een onbegrijpelijke akkoordverklaring. Het ligt namelijk voor de hand dat schuldeisers voor de hoogst mogelijke opbrengst zullen kiezen, zeker wanneer in beide gevallen sprake is van een drie jaar durend traject.

Afrondend wordt in het verweerschrift het arrest van de Hoge Raad van 12 augustus 2005 nogmaals aangehaald. Nu op basis van voormelde feiten mag worden verwacht dat de opbrengst in een wettelijke schuldsanering voor de schuldeisers hoger ligt dan het gedane aanbod, dient het dwangakkoord te worden afgewezen. Er kan immers worden gesteld dat een Wsnp-traject voor de crediteuren een beter alternatief is.

10. De uitkomst

De rechtbank heeft het verzoek op grond van bovenstaande afgewezen (ECLI:NL:RBLIM:2019:9776). In haar vonnis van 26 februari 2019 is zij *van oordeel dat het wettelijke traject op grond van de Faillisse-*

mentswet meer waarborgen biedt ten gunste van de schuldeisers met betrekking tot de vaststelling en het toezicht op de vermogenspositie van verzoeker door de bewindvoerder en de rechter-commissaris. Dat de Kredietbank ook jaarlijks toezicht uitoefent, maakt dat niet anders.

De rechtbank sluit zich ook aan bij het verweer op grond van artikel 295 Fw. Ter zitting bleek dat het vermogen op de beheerrekening van de beschermingsbewindvoerder en het spaarsaldo bij de Kredietbank, op het moment van afwijzing van het 287a-verzoek en van toepassingverklaring van de Wsnp, ex nunc leidt tot een hoger percentage dan het aanbod zoals dat ter beoordeling lag.

11. Dwangakkoord heeft geen terugwerkende kracht

Opvallend is rechtsoverweging 3.9. Waar binnen de rechtspraak verdeeld wordt gedacht over de aanvangstermijn van een dwangakkoord, neemt de rechtbank hier duidelijk stelling: aan toewijzing van een dwangakkoord wordt geen terugwerkende kracht verleend, ondanks het feit dat al vóór de toewijzing is begonnen met sparen. Dit betekent - als deze uitspraak inderdaad geldend recht weergeeft - dat zowel na toewijzing van een verzoek dwangakkoord als van toepassing verklaring van de schuldsaneringsregeling een spaartermijn van 36 maanden begint.

Deze rechtsoverweging bevestigt nogmaals dat bij de beoordeling of de schuldeiser in een wettelijke schuldsaneringsregeling een hogere opbrengst mag verwachten dan het gedane aanbod, in nagenoeg alle gevallen positief kan worden beantwoord. Indien na afwijzing van het verzoek tot een dwangakkoord de Wsnp van toepassing kan worden verklaard, zal op het moment van toelating het eventueel reeds

gespaarde in de boedel vallen. De boedel omvat in dat geval niet alleen het (gespaarde) vermogen maar zal toenemen met een optimale en volledige spaartermijn van tenminste 36 maanden. Zou een dwangakkoord wel terugwerkende kracht hebben – zoals menig rechter/rechtbank oordeelt – dan is de opbrengst in een wettelijke regeling bijna per definitie hoger dan in een minnelijk traject.

Dit laatste toetsend aan het belangrijke criterium uit het arrest van de HR van 12 augustus 2005 en aan de wens van de wetgever zou mijns inziens voor de rechterlijke macht een belangrijke extra drempel moeten zijn bij de beoordeling van een verzoek op grond van artikel 287a Fw.

12. Conclusie en aanbeveling

Ik ben mij ervan bewust dat mijn bevindingen uit de eigen praktijk, aangevuld met de bevindingen van enkele vakgenoten weliswaar betrouwbare indicaties zijn, maar onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd. Waar de kritische noot van mijn betoog de prognose kraakt, dien ik mij te realiseren dat de uitkomst van mijn cijfers van vele factoren afhankelijk is. Voor de hand liggend voor dit verschil kan zijn de inzet en deskundigheid van de bewindvoerder, het verschil van inzicht tussen de rechtbanken of de rechters-commissarissen of bijvoorbeeld de tijdgeest. Desalniettemin, vast staat dat er wezenlijke verschillen bestaan tussen de twee trajecten. De verschillen stellen de bewindvoerder van de saneringsboedel in staat om aanzienlijke bedragen te sparen voor de crediteuren, meer dan wordt geprognosticeerd.

Daarnaast stelt het vonnis van 26 februari 2019 de Wsnp bewindvoerder in staat om zich te sterk te maken tegenover de schuldeisers en

die te overtuigen van de doeltreffendheid van de wettelijke regeling.

Het vonnis van 26 februari 2019 zou ook beleidsmakers en/of de branchevereniging van Wsnp-bewindvoerders moeten bewegen tot een grootschalig onderzoek naar de opbrengst van het minnelijk traject versus de opbrengst van het Wsnp-traject. De uitkomst van dergelijk onderzoek kan bijdragen aan een breder draagvlak voor de Wsnp. Bureau Wsnp (en de Rechtspraak) is al jaren in staat het werkveld te monitoren. De jaarlijkse monitor Wsnp geeft ons de informatie om ten aanzien van ons rechtsgebied economische, maatschappelijke en demografische ontwikkelingen te verklaren, zoals instroom en uitstroom, aard van de verzoeken of de doorlooptijden. Deze organisatorische gegevens zeggen daarentegen niets over gespaarde bedragen en uitdelingspercentages in de wettelijke schuldsaneringsregeling.

Vergelijkingen met de gemeentelijke schuldhulpverlening zijn onmogelijk door het ontbreken van gemeentelijke cijfers.

Tot slot zou het vonnis ook de NVVK er-toe moeten bewegen om hetgeen wordt aangeboden aan de crediteuren anders te definiëren en beter te onderbouwen. Met het bieden van prognoses op basis van de huidige, te simpele systematiek lijkt het aanbod eenzijdig en worden schuldeisers, maar ook de actoren binnen de efficiënte wettelijke Wsnp-regeling, tekort gedaan.

**Mick Heckers is werkzaam als Wsnp Bewindvoerder bij Heckers Bewindvoering.*

03 - Een opgekomen nalatenschap in de WSNP, en nu?

*Arend de Bakker en Helen Schoonbrood**

1. Inleiding

Als gevolg van de vergrijzing neemt het aantal sterfgevallen al langere tijd gestaag toe en in de komende decennia zal dat aantal zelfs flink gaan toenemen. In het jaar 2018 overleden er in Nederland 153.400 mensen. In 2040 zullen dit er naar schatting bijna 196.000 zijn. Dit heeft tot gevolg dat er ook meer nalatenschappen afgewikkeld moeten worden. Ook Wsnp-bewindvoerders zullen meer en meer te maken krijgen met erfrechtelijke problematiek. Immers geldt dat in beginsel al het vermogen van de saniet in de Wsnp-boedel vloeit, dus ook de erfrechtelijke aanspraak van de saniet op een nalatenschap.

In het belang van de schuldeisers van de saniet zal de Wsnp-bewindvoerder de erfrechtelijke aanspraak van de saniet moeten uitwinnen. Te denken valt dan aan aanvaarden van een erfstelling en het komen tot een verdeling van de nalatenschap, of aan het maken van aanspraak op een legitieme portie.

Van de Wsnp-bewindvoerder mag dan de nodige actie worden verwacht. In dit artikel zal worden ingegaan op de positie van de Wsnp-bewindvoerder bij het afwickelen van een nalatenschap. Daarbij zal worden ingegaan op het

aanvaarden en verwerpen van een nalatenschap en zal besproken worden welke verplichtingen er voor de Wsnp-bewindvoerder ontstaan na het aanvaarden van een nalatenschap. Ook zullen enkele veel voorkomende problemen de revue passeren en telkens zullen enkele praktische handreikingen worden gedaan. Dit alles zal vanuit de erfrechtelijke invalshoek gedaan worden.

2. Onderzoek doen naar de vererving van een nalatenschap

Voorop gesteld moet worden dat bij het overlijden van een persoon zijn bezittingen en schulden onder algemene titel overgaan op zijn erfgenamen. Als de Wsnp-bewindvoerder vermoedt dat de saniet één van die erfgenamen is, dan zal daar vervolgens onderzoek naar gedaan moeten worden. Nagegaan moet dan worden of de erflater een testament heeft gemaakt waarin de saniet tot (mede)erfgenaam is benoemd of dat de saniet op grond van de wet (mede)erfgenaam is. Met een kopie van de overlijdensakte kan bij het Centraal Testamentenregister informatie worden ingewonnen over de vraag of er een testament is. In het register staat dan geregistreerd welke notaris het testament onder zich heeft. Bij deze notaris kan vervolgens navraag gedaan worden naar het testament. Als de saniet niet in het testament staat genoemd, dan zal de Wsnp-bewindvoerder moeten nagaan of er misschien een beroep kan worden gedaan op een wettelijk recht, zulks in weerwil van het testament. Te denken valt dan bijvoorbeeld aan het aanspraak maken op de legitieme portie, een beroep op het verzorgingsvruchtgebruik ex art. 4:29 BW of de soms ineens voor verrichte arbeid ex art. 4:36 BW. De Wsnp-bewindvoerder dient zich daarbij te realiseren dat de wettelijke termijnen voor het invoeren van dergelijke rechten soms erg kort zijn en dat snel handelen geboden is.

Als er geen testament is, dan zal de Wsnp-bewindvoerder moeten nagaan of de saniet volgens het versterfrecht erfgenaam is in de nalatenschap. Omdat de Wsnp-bewindvoerder over het algemeen geen toegang heeft tot de Basisregistratie Personen (BRP) zal hij aangewezen zijn op een dienstverlener die dat wel heeft. Ter voorkoming van kosten kan evenwel eerst navraag gedaan worden bij reeds bekende familieleden.

Een belangrijk instrument hierbij is de saniet zelf. De saniet is op grond van zijn verplichting tot het verstrekken van alle relevante informatie die te maken kan hebben met de wettelijke schuldsaneringsregeling, verplicht zijn medewerking te verlenen aan dit onderzoek dat door de Wsnp-bewindvoerder uitgevoerd c.q. gecoördineerd wordt. Gezien de bezittingen en schulden onder algemene titel overgaan op de erfgenamen, zulks ervan uitgaande dat de saniet erfgenaam is, behoort stilzitten niet tot de opties. De saniet dient de Wsnp-bewindvoerder in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de twee mogelijkheden die hij heeft, beneficiair aanvaarden of machtiging tot verwerpen. Indien de saniet onvoldoende medewerking verleent, houdt dit geenszins in dat de erfrechtelijke gevolgen eveneens stil komen te staan, of dat de beneficiare aanvaarding door de Wsnp-bewindvoerder de saniet ongelimiteerd beschermt. Het betreft een afgescheiden vermogen, de saniet kan zich evenwel gedragen als een rechthebbende die zuiver aanvaardt, met alle gevolgen van dien ten aanzien van de schulden der nalatenschap. Deze schulden vormen dan nieuwe schulden in de Wsnp die een afzonderlijke grond vormen voor tussentijdse beëindiging. Het moge duidelijk zijn dat de andere uitkomst van het weigeren tot medewerking, om de erfstelling in de boedel te laten vloeien, per definitie tot een tussentijdse beëindiging zou moeten leiden.

3. Aanvaarden en verwerpen van een nalatenschap

Op het moment dat vast komt te staan dat de saniet een erfrechtelijke aanspraak heeft, zal de Wsnp-bewindvoerder moeten besluiten hoe daar mee wordt omgegaan. Een legaat zal aanvaard moeten worden, een last zal uitgevoerd moeten worden en als het om wettelijke rechten gaat in weerwil van een testament, zal daarop tijdig aanspraak moeten worden gemaakt. Hoe moet er omgegaan worden met een erfstelling? Artikel 4:190 BW bepaalt namelijk dat een erfgenaam de nalatenschap kan aanvaarden of verwerpen. De keuze dient conform art. 4:191 BW te worden gedaan middels een verklaring ter griffie van de rechtbank. Het aanvaarden van de nalatenschap kan zuiver gedaan worden, maar ook onder het voorrecht van boedelbeschrijving. Laatstgenoemde optie wordt dan de beneficiare aanvaarding genoemd.

Art. 313 jo 41 Fw bepaalt evenwel dat de Wsnp-bewindvoerder erfenissen die gedurende het schuldsaneringstraject opkomen niet anders aanvaardt dan onder voorrecht van boedelbeschrijving. En voor het verwerpen van een nalatenschap is een machtiging van de rechter-commissaris nodig. De ervaring leert dat een machtiging tot verwerping niet zomaar worden afgegeven. Van de Wsnp-bewindvoerder wordt verwacht dat hij enig onderzoek doet naar de omvang van de nalatenschap. De Wsnp-bewindvoerder zal dus een verklaring ter griffie van de rechtbank moeten afleggen. Hij dient er rekening mee te houden dat daarvoor griffierecht in rekening wordt gebracht. Onduidelijk is overigens of de 3-maanden termijn van art. 4:193 lid 2 BW van toepassing is, inhoudende dat de nalatenschap van rechtswege beneficiair is aanvaard door de saniet indien niet binnen 3 maanden een verklaring van aanvaarding of verwerping ter griffie is afgelegd.

Het is voor een Wsnp-bewindvoerder niet eenvoudig om onderzoek te doen naar de omvang van de nalatenschap. In veel gevallen is hij daarbij afhankelijk van de medewerking van de saniet, andere erfgenamen en/of betrokken familieleden. Krijgt hij bijvoorbeeld op eerste verzoek inzicht in de administratie en werkt men mee om op gezamenlijk verzoek informatie op te vragen bij bijvoorbeeld banken en de belastingdienst? Als er in het eerste stadium onvoldoende informatie kan worden ingewonnen, dan rest geen andere keuze dan de nalatenschap beneficiair te aanvaarden, als gevolg van de wijze waarop de faillissementswet en het erfrecht is ingericht. Indien de omvang van de nalatenschap niet vastgesteld kan worden, kan er geen verzoek tot verwerpen voorgelegd worden aan de rechter-commissaris. Dit kan in voorkomende gevallen ongunstig zijn omdat bij beneficiaire aanvaarding de (kostbare) wettelijke vereffeningprocedure doorlopen moet worden.

4. De gevolgen van beneficiaire aanvaarding

Als een nalatenschap door één of meer erfgenamen beneficiair is aanvaard, dan moet de nalatenschap in beginsel worden vereffend. Een uitzondering hierop is als er bij testament een executeur is benoemd die kan verklaren dat de nalatenschap ruimschoots voldoende is om alle schulden van de nalatenschap te voldoen. Als er echter geen executeur is benoemd, dan geldt de wettelijke vereffening. Van toepassing zijn de bepalingen van afdeling 3 van boek 4 van het Burgerlijk Wetboek. Alle erfgenamen zijn dan vereffenaar en men dient gezamenlijk de vereffening ter hand te nemen. Van de Wsnp-bewindvoerder mag dan verwacht worden dat hij overleg voert met de mede-erfgenamen over de afwikkeling van de nalatenschap. Hierbij zal de Wsnp-bewindvoerder ook telkens de belangen van de schuldeisers in de Wsnp-boedel in het oog moeten houden.

De Wsnp-bewindvoerder zal zich voorts moeten realiseren dat het nalatenschapsvermogen een afgescheiden vermogen vormt en afzonderlijk van de Wsnp-boedel afgewikkeld dient te worden. Als er meerdere erfgenamen zijn, is er ook sprake van een onverdeeldheid. Er zal dus op enig moment gekomen moeten worden tot een verdeling. De wet stelt overigens de eis dat de boedelbeschrijving notarieel moet worden vastgesteld indien één van de erfgenamen niet het vrije beheer over zijn vermogen heeft. Deze boedelbeschrijving zal dan vervolgens het uitgangspunt zijn voor de verdeling van de nalatenschap. De verdeling kan bij onderlinge overeenstemming worden vastgelegd in een verdelingsovereenkomst. Maar als er bijvoorbeeld sprake is van een woning, dan zal ter uitvoering van de overeengekomen verdeling die woning notarieel geleverd moeten worden aan de erfgenaam die deze woning toebedeeld heeft gekregen. En in dat kader zal er ook oog voor moeten zijn dat de saniet wordt ontslagen uit de hoofdelijke aansprakelijkheid van een hypothecaire lening, zulks in het geval daar sprake van is.

Alvorens tot een verdeling gekomen kan worden, zal de nalatenschap dus vereffend moeten worden. Het vereffenen van de nalatenschap vindt plaats in het belang van de schuldeisers van de nalatenschap. Als de erfgenamen (met de Wsnp-bewindvoerder) zelf vereffenen, is er sprake van de zogenaamde 'lichte' vereffening. Van rechtswege behoeven een aantal verplichtingen niet te worden nageleefd die wel gelden bij de 'zware' vereffening. Het gaat dan om bijvoorbeeld de verplichting om schuldeisers op te roepen middels een publicatie in de Staatscourant, het neerleggen van een uitdelingslijst ter griffie van de rechtbank en opmaken en neerleggen van een rekening en verantwoording ter griffie van de rechtbank.

Het vereffenen zal er veelal in de kern op neerkomen dat er goederen van de nalatenschap te gelde worden gemaakt om de schulden van de nalatenschap te kunnen voldoen. Zoals gezegd, zal de Wsnp-bewindvoerder dat moeten doen in overleg met de andere erfgenamen, temeer omdat alleen gezamenlijk over de nalatenschapsgoederen beschikt kan worden. Daarnaast zullen er in het kader van de vereffening een aantal praktische zaken geregeld moeten worden, zoals het ontruimen van een huurwoning, het stopzetten van abonnementen en ergens doen onderbrengen van huisdieren. Maar men kan te maken krijgen met lastigere en complexere materie zoals het berekenen van de legitieme portie of het doen verminderen van quasi-legaten.

De Wsnp-bewindvoerder dient zich bij dit alles te realiseren dat het niet naleven van de wettelijke verplichtingen in het kader van de vereffening van de nalatenschap, kan leiden tot aansprakelijkheid. Art. 4:184 lid 2 sub d BW bepaalt namelijk met zoveel woorden dat een tekortschietende vereffenaar aansprakelijkheid riskeert.

5. Het laten benoemen van een vereffenaar

Als de nalatenschap te complex van aard is of de samenwerking met de overige erfgenamen niet goed verloopt of als niet alle erfgenamen bekend zijn, kan er geopteerd worden voor het laten benoemen van een vereffenaar door de rechtbank. Deze benoemde vereffenaar gaat dan de erfgenamen in en buiten rechte vertegenwoordigen. Zijn positie kan vergeleken worden met die van een curator in een faillissement. Voor het indienen van een verzoek tot benoeming van een vereffenaar geldt wel verplichte procesvertegenwoordiging. Er is dus een advocaat nodig. Evenwel behoeft zo'n procedure niet veel te kosten, zeker niet als de

saniet in aanmerking komt voor gesubsidieerde rechtsbijstand.

6. Enkele aspecten die de aandacht verdienen

In veel nalatenschappen die openvallen spelen oudere nalatenschappen nog een rol. Ter illustratie het volgende. Stel dat de moeder van saniet in 1980 reeds is overleden. Dan is de kans groot dat moeder een testament had waarin een zogenaamde ouderlijke boedelverdeling is gemaakt. Deze testamenteën werden namelijk tot 2003 veelvuldig gemaakt. De ouderlijk boedelverdeling houdt in het kort in dat de gehele nalatenschap van moeder naar vader is gegaan, waarbij vader een bedrag schuldig heeft erkend aan ieder van de kinderen, mogelijk met een rentebepaling daaraan verbonden. Het schuldig erkende bedrag dient dan te worden uitgekeerd op het moment dat vader overlijdt. Stel nu dat de vader van saniet in 2019 overlijdt en hij in zijn testament saniet heeft onterfd. Natuurlijk kan de Wsnp-bewindvoerder dan aanspraak maken op de legitieme portie. Maar men moet niet vergeten dat ook het schuldig erkende bedrag (uit de nalatenschap van vooroverleden moeder), eventueel te vermeerderen met rente, nog uitbetaald moet worden. Dat is namelijk een schuld in de nalatenschap van vader.

Een andere moeilijkheid bij het afwikkelen van de nalatenschappen is dat veelal eerst een huwelijks vermogen moet worden afgewikkeld. Als er sprake was van een gemeenschap van goederen op het moment van overlijden, dan geldt dat die gemeenschap door het overlijden wordt ontbonden. Deze ontbonden gemeenschap dient dan eerst verdeeld te worden, zulks alvorens tot verdeling van de nalatenschap kan worden overgegaan. Als de wettelijke verdeling ex art. 4:13 BW van toepassing is, dan zal dat niet zo'n probleem zijn. Alle goederen worden

dan namelijk van rechtswege toebedeeld aan de langstlevende onder de gehoudenheid de schulden van de nalatenschap te voldoen. De kinderen krijgen vervolgens een niet-opeisbare vordering op de langstlevende. Deze vordering zal evenwel vastgesteld moeten worden. Evenzo dient er aangifte te worden gedaan voor de erfbelasting.

Als er sprake was van een huwelijk onder het maken van huwelijkse voorwaarden, dan zullen die voorwaarden eerst afgewikkeld moeten worden, alvorens tot verdeling van de nalatenschap kan worden overgegaan. Gekeken moet dan worden of er een verrekenbeding is dat nog uitgevoerd moet worden danwel of er nog kosten van huishouding verrekend moeten worden. Ook zouden er eventuele vergoedingsrechten een rol kunnen spelen wegens onttrekkingen van het ene vermogen ten gunste van het andere vermogen. En ook hierbij geldt dat de Wsnp-bewindvoerder dient te handelen in het belang van de schuldeisers in de Wsnp-boedel.

7. Slotopmerkingen

Een op het eerste gezicht eenvoudige nalatenschap kan dus al snel ingewikkeld worden. De Wsnp-bewindvoerder doet er derhalve verstandig aan om het afwikkelen van een nalatenschap uit te besteden aan een professional. Hiertoe dient dan wel een machtiging van de rechter-commissaris te worden verzocht. Ons inziens doet de Wsnp-bewindvoerder er niet verstandig aan om een volmacht te verlenen aan een andere erfgenaam om mede namens hem de nalatenschap af te wikkelen. De andere erfgenaam heeft namelijk een eigen belang en het gedachtegoed met betrekking tot de Wsnp zal al snel een onoorbare schijn van belangenverstrengeling met zich meebrengen. Maar telkens kan ook onderzocht worden of

alle erfgenamen een volmacht willen verlenen aan een professional om de nalatenschap af te wikkelen of mee te doen aan een verzoek tot benoeming van een vereffenaar, zodat ook de daarmee gemoeide kosten naar evenredigheid gedragen kunnen worden.

** Arend de Bakker is gespecialiseerd advocaat erfrecht en werkzaam voor de Bakker & Erfrecht-specialist, alsmede verbonden aan Uw Vereffenaar. Helen Schoonbrood is Wsnp-bewindvoerder bij Verkerk en Vos Bewindvoeringen en eveneens werkzaam bij Uw Vereffenaar (Fidinda Financiële Zorggroep).*

04 - Geen griffierecht verschuldigd bij hoger beroep of cassatie tegen een beslissing inzake termijnverkorting van de schuldsaneringsregeling

Anita Brekelmans en Quinten van Riet*

Hoge Raad 13 december 2019,
ECLI:NL:HR:2019:1948

1. Inleiding

Degene die de rechtbank verzoekt om te worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling hoeft daarvoor geen griffierecht te betalen, aldus art. 4 lid 2, aanhef en onder j van de Wet Griffierechten in Burgerlijke zaken (Wgbz). In zijn uitspraak van 8 juli 2011 oordeelde de Hoge Raad dat dit wetsartikel zo moet worden uitgelegd dat ook in hoger beroep en in beroep in cassatie geen griffierecht is verschuldigd indien daarbij wordt opgekomen tegen een afwijzing van het verzoek tot toelating.¹ Op 11 november 2011 oordeelde de Hoge Raad dat griffierecht evenmin is verschuldigd indien iemand in hoger beroep of beroep in cassatie opkomt tegen de beslissing de schuldsaneringsregeling tussentijds te beëindigen op grond van art. 350 Fw.²

Deze bijdrage is geschreven naar aanleiding van een op 13 december 2019 gewezen beschikking van de Hoge Raad over de vraag of de saniet griffierecht verschuldigd is indien hij hoger beroep of beroep in cassatie instelt tegen

de afwijzing van zijn verzoek om de termijn van de schuldsaneringsregeling te *verkorten*.

2. Hoge Raad 13 december 2019

De casus die leidde tot de uitspraak van 13 december 2019 was als volgt.

In 2017 is het faillissement van X beëindigd en omgezet in een schuldsaneringsregeling. Onder verwijzing naar de Recofa-richtlijnen, waarin is opgenomen dat een voorafgaand faillissement een reden kan zijn de termijn van de schuldsaneringsregeling te verkorten, heeft de bewindvoerder van X op grond van art. 349a Fw de rechter-commissaris verzocht de termijn van de schuldsaneringsregeling van X te verkorten. De rechter-commissaris wees het verzoek af, waartegen hoger beroep werd ingesteld bij de Rechtbank Limburg. Ook de rechtbank wees het verzoek c.q. hoger beroep af, waarna X met succes beroep in cassatie instelde.³

Zowel de griffier van de rechtbank in het hoger beroep als de griffier van de Hoge Raad in het beroep in cassatie bepaalden dat X griffierecht verschuldigd was. X is tegen beide beslissingen bij de rechtbank respectievelijk de Hoge Raad in verzet gekomen. De rechtbank heeft haar beslissing in de verzetprocedure aangehouden in afwachting van de beschikking van de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft op 13 december 2019 uitspraak gedaan.⁴ Daarbij werd het verzet gegrond verklaard en het door X verschuldigde griffierecht op nihil gesteld.

De Hoge Raad verwees naar zijn uitspraken d.d. 8 juli 2011 en 11 november 2011 en overwoog in rechtsoverwegingen 3.3 en 3.4:

3.3 Op grond van het kennelijke oordeel van de wetgever dat van personen die bij de rechtbank een verzoek indienen tot toepassing van de

schuldsaneringsregeling niet geveerd kan worden griffierecht te betalen, de hiervoor vermelde ratio van art. 4 lid 2, aanhef en onder j, Wgbz, alsmede het in art. 6 EVRM gewaarborgde recht op toegang tot de rechter, heeft de Hoge Raad art. 4 lid 2, aanhef en onder j, Wgbz aldus uitgelegd dat niet slechts in eerste aanleg maar ook in hoger beroep en cassatie geen griffierecht is verschuldigd door personen die een verzoek hebben gedaan tot toepassing van de schuldsaneringsregeling. Deze uitleg is ook gevolgd in het geval waarin de persoon op wie de schuldsaneringsregeling van toepassing is verklaard, in hoger beroep of cassatie opkomt tegen een beslissing van de rechter op een op de voet van art. 350 Fw gedaan verzoek tot beëindiging van de toepassing van de schuldsaneringsregeling.

3.4 Gelet op het voorgaande moet art. 4 lid 2, aanhef en onder j, Wgbz, zo worden uitgelegd dat de bepaling ook toepassing vindt, en dat dus geen griffierecht verschuldigd is, in een geval als het onderhavige, waarin de persoon op wie de schuldsaneringsregeling van toepassing is verklaard, in hoger beroep of cassatie opkomt tegen een beslissing van de rechter op een op de voet van art. 349a Fw gedaan verzoek tot wijziging van de termijn van de schuldsaneringsregeling. Net als in de gevallen van de hiervoor in 3.3 genoemde uitspraken, geldt hier dat het in de regel gaat om personen die, gelet op de toepassing op hen van de schuldsaneringsregeling, minder financiële draagkracht hebben dan bijstandsgerechtigden en derhalve over onvoldoende financiële draagkracht beschikken om het in hoger beroep en in cassatie verschuldigde griffierecht te betalen.'

Prof. mr. H.J. Snijders schreef in zijn noot bij HR 8 juli 2011 (Kingma) dat uitspraken over griffierechten niet zo vaak voor annotatie in aanmerking komen, maar dat een (korte) bespreking niettemin kan zijn aangewezen. Als reden daarvan kan worden genoemd dat de griffierechten deels zo hoog lijken te worden

dat de toegang tot de rechter in het geding komt, waarbij het niet meer om belangen van ondergeschikte betekenis gaat.⁵ Dit geldt, aldus de Hoge Raad in zijn meest recente uitspraak hierover, ook voor personen die zijn toegelaten tot de schuldsaneringsregeling en in hoger beroep en/of in cassatie willen opkomen tegen een beslissing op een verzoek tot wijziging van de termijn van de schuldsaneringsregeling.

Een andere uitkomst was ook denkbaar geweest, om met de woorden van mr. dr. P. Smits in zijn annotatie bij de door de Hoge Raad aangehaalde beschikking te spreken.⁶ De Procureur-Generaal mr. G.R.B. van Peursem kwam namelijk tot de slotsom dat het verzet ongegrond was.⁷ Niettemin overwoog de Procureur-Generaal onder 2.11:

'Overigens lijkt mij denkbaar dat ook in zaken als de onderhavige de doorslag dient te geven dat zo min mogelijk financiële drempels opgeworpen moeten worden voor procederende schuldeisers⁸ op wie de schuldsaneringsregeling van toepassing is. Dan zou de in het verzetschrift bepleite visie, die in wezen de lijn uit de besproken uitspraken van 8 juli 2011 en 11 november 2011 verder wil doortrekken, kunnen worden gevolgd: de ratio achter art. 4 lid 2 onder j Wgbz dient ook op te gaan voor zaken als de onderhavige. Ik meen als besproken primair dat dit gelet op het opgetrokken stelsel te ver gaat (de toegang tot de schuldsaneringsregeling is niet in geding), maar daar kan geredelijk anders over worden gedacht.'

De Hoge Raad dacht er ook geredelijk anders over!

3. Lage financiële drempel

Voor de rechtspraak is de meest recente uitspraak van de Hoge Raad relevant en van belang, omdat hiermee is komen vast te staan

dat geen griffierecht verschuldigd is indien een rechtsmiddel wordt ingesteld tegen een onwettige gerechtelijke uitspraak met betrekking tot de termijn van de schuldsaneringsregeling. De financiële drempel om een rechtsmiddel in te stellen, is daarmee laag, mede in aanmerking nemend dat personen die zijn toegelaten tot de schuldsaneringsregeling reeds daarom gesubsidieerde rechtsbijstand met de laagst mogelijk verplichte eigen bijdrage kunnen krijgen via de door de Raad voor Rechtsbijstand af te geven toevoeging aan een advocaat.

In de zaak van X ging het om een verzoek tot *verkorting* van de termijn van de schuldsaneringsregeling. De Hoge Raad oordeelt in zijn beschikking dat geen griffierecht is verschuldigd in rechtszaken over *wijziging* van de termijn ex art. 349a Fw. Daarom mag veilig worden aangenomen dat evenmin griffierecht is verschuldigd in rechtszaken over *verlenging* van de schuldsaneringsregeling.

4. Reikwijdte?

De vraag die opkomt, is of personen die zijn toegelaten tot de schuldsaneringsregeling griffierecht zijn verschuldigd in andere rechtsgeschillen die niet gaan over toegang tot de schuldsaneringsregeling of over beëindiging of de duur daarvan. De Hoge Raad stelt in zijn uitspraak immers dat het gaat '(...) om personen die, gelet op de toepassing op hen van de schuldsaneringsregeling, minder financiële draagkracht hebben dan bijstandsgerechtigden en derhalve over onvoldoende financiële draagkracht beschikken om het in hoger beroep en in cassatie verschuldigde griffierecht te betalen'. Deze overweging lijkt evenzeer op te gaan voor andere rechtszaken waarbij griffierecht wordt geheven. Wij denken in eerste instantie aan rechtszaken waarbij degene die tot de schuldsaneringsregeling is toegelaten, voor de duur van de regeling via

een gerechtelijke procedure nihilstelling van lopende alimentatieverplichtingen moet vragen omdat het vrij te laten bedrag (vtlb) met een alimentatieplicht geen rekening houdt. Het bovenvermelde citaat kan echter ook gelden voor rechtszaken die volstrekt los staan van de omstandigheid dat een procespartij is toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. Met deze uitspraak 'in de hand' kan mogelijk worden betoogd dat de persoon die tot de schuldsaneringsregeling is toegelaten *in geen enkele* procedure griffierecht is verschuldigd.

We hebben het voornemen deze vraag, indien de beantwoording daarvan in de praktijk concreet op ons pad komt, aan de Hoge Raad voor te leggen.

** Anita Brekelmans is zelfstandig curator en Wsnp-bewindvoerder in Venlo; Quinten van Riet is advocaat en voert praktijk in Venlo. Beiden waren inhoudelijk betrokken in de zaak die leidde tot de besproken uitspraak van de Hoge Raad.*

- 1 Hoge Raad 8 juli 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ3883 (Kingma).
- 2 Hoge Raad 11 november 2011, ECLI:NL:HR:2011:BU4020.
- 3 Hoge Raad 13 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1948.
- 4 Hoge Raad d.d. 13 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1947.
- 5 Aldus H.J. Snijders, HR 8 juli 2011, NJB 2012/169 m.nt. H.J. Snijders.
- 6 Zie mr. dr. P. Smits, HR 8 juli 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ3883, JBPR 2011/52 m.nt. mr. dr. P. Smits onder randnummer 9.
- 7 Conclusie Procureur-Generaal mr. G.R.B. van Peurse bij HR 13 december 2019, ECLI:NL:PHR:2019:1138.
- 8 Wij gaan ervan uit dat dit een verschrijving is en dat hier 'schuldenaren' had moeten staan.

05 - Tussentijdse beëindiging op grond van een herroepelijke uitspraak op een ander rechtsgebied, deel 2

*Christiane Koppelman en Matthieu Verhoeven**

**Hoge Raad 17 mei 2019,
ECLI:NL:HR:2019:738**

In het vorige artikel over deze materie (*WP*, 2019/02, p. 15 t/m 20) werden twee arresten van het Hof Arnhem-Leeuwarden besproken waarin de gemeente aansprakelijk werd geacht voor de schade bij een schuldenares als gevolg van een onrechtmatig geoordeeld besluit.

De casus is als volgt. Op de schuldenares wordt op 14 mei 2009 de schuldsaneringsregeling van toepassing verklaard. De gemeente vordert na bezwaar op 24 mei 2011 over een periode die volledig in de schuldsaneringsregeling valt ruim € 11.000,-- aan bijstandsuitkering terug. De Rechtbank Arnhem beëindigt op 8 maart 2012 in verband met het terugvorderingsbesluit de schuldsaneringsregeling tussentijds. Op 1 oktober 2013 draait de Centrale Raad van Beroep in een bestuursrechtelijke procedure de terugvordering van bijstand terug. De schuldenares heeft vervolgens de gemeente aangesproken tot vergoeding van de schade die zij lijdt door het onrechtmatige besluit van de gemeente om de bijstandsuitkering terug te vorderen en het daardoor mislopen van de schone lei. De gemeente en Rechtbank Arnhem wijzen de aansprakelijkheid van de hand.

Het hof oordeelde echter dat genoegzaam was komen vast te staan dat als het onrechtmatig besluit (intrekking en terugvordering van de uitkering) niet zou zijn genomen, aan de schuldenares de schone lei zou zijn verleend.

De gemeente is in cassatie gegaan tegen die twee arresten, met succes. Op 17 mei 2019 vernietigde de Hoge Raad de arresten en verwees de zaak (ECLI:NL:HR:2019:738). Een leerzaam arrest waarin nog eens duidelijk wordt gemaakt hoe de rechtsmacht tussen de civiele rechter en de bestuursrechter is verdeeld en wat nu precies valt onder de begrippen “formele rechtskracht” en “gezag van gewijsde” en wat niet.

Een van de cassatiemiddelen van de gemeente was dat het hof onbegrijpelijk had geoordeeld dat de omstandigheid dat verweester haar informatieplicht niet had nageleefd voor de rechtbank geen grond vormde om daarop de tussentijdse beëindiging mede te baseren. Deze klacht was een inkoppertje: de rechtbank had immers in haar vonnis waarin de schuldsaneringsregeling tussentijds werd beëindigd letterlijk in aanmerking genomen dat verweester niet had voldaan aan haar informatieplicht jegens de bewindvoerder nu zij die bewindvoerder niet had geïnformeerd over het verblijf van haar ex-partner in de woning. En dat is, los van al het andere, een zelfstandige grond voor tussentijdse beëindiging van de schuldsaneringsregeling.

Een andere klacht was dat het hof had miskend dat de burgerlijke rechter (in deze aansprakelijkheidsprocedure) wél is gebonden aan de uitspraak van de CRvB tot ongedaanmaking van het besluit van de gemeente tot intrekking en terugvordering van de bijstandsuitkering, maar daarbij niet is gebonden aan de daaraan ten grondslag liggende overweging

van de CRvB dat niet is komen vast te staan dat de ex-echtgenoot in de bewuste periode zijn hoofdverblijf had in de woning van schuldenares. En dat was eigenlijk de kern van de arresten van het hof: de rechter moet zowel in de procedure tot tussentijdse beëindiging van de schuldsaneringsregeling als in de aansprakelijkheidsprocedure uitgaan van het oordeel van de CRvB dat niet is komen vast te staan dat de ex-echtgenoot in die periode zijn hoofdverblijf in de woning van verweerster had en dat daarom ook niet kan worden aangenomen dat de schuldenares was tekortgeschoten in haar informatieplicht.

De Hoge Raad legt duidelijk uit waarom dat oordeel fout is. Formele rechtskracht houdt in dat, indien de bestuursrechter uitspraak heeft gedaan over een besluit waarvan beroep bij hem openstaat, de burgerlijke rechter is *gebonden* aan het *oordeel* van de bestuursrechter over de *rechtmatigheid van dat besluit*. De taakverdeling tussen bestuurs- en burgerlijke rechter brengt dat met zich mee (en dat voorkomt dat hetzelfde geschil bij verschillende soorten rechters aanhangig kan worden gemaakt). Maar daar houdt het niet bij op. De burgerlijke rechter is bij de beoordeling van het geschilpunt dat aan hem is voorgelegd namelijk *niet* gebonden aan *de inhoudelijke overwegingen* die ten grondslag liggen aan het oordeel van de bestuursrechter over dat besluit. Met andere woorden: bij de beoordeling van een geschilpunt dat niet gaat over de rechtmatigheid van het besluit, is de burgerlijke rechter niet gebonden aan de inhoudelijke overwegingen van de bestuursrechter die oordeelt over de rechtmatigheid van dat besluit. Dat betekent dat de burgerlijke rechter zelfstandig dient te oordelen over de stellingen die geen betrekking hebben op de rechtmatigheid van het besluit en dus niet kan volstaan met de mededeling dat de bestuursrechter hier al over heeft beslist.

In dit geval: het is dus mogelijk dat er sprake is van geen-samenwoning in de zin van de (vroegere) Bijstandswet, maar wel van schending van de informatieplicht door niets over het verblijf van de ex-echtgenoot te melden.

Natuurlijk kan het zijn dat 1) de bestuursrechter en 2) de burgerlijke rechter op grond van dezelfde feiten en omstandigheden tot het oordeel komen dat er 1) geen sprake is van samenwoning en 2) geen schending van de informatieplicht over de aanwezigheid van de ex-echtgenoot, maar de burgerlijke rechter kan, mits er op dat punt door de wederpartij voldoende is gesteld, niet volstaan met een verwijzing naar het oordeel van de bestuursrechter en zich gebonden achten aan diens inhoudelijke overwegingen. Het omgekeerde geldt natuurlijk ook, iedere rechter heeft zijn eigen taak.

Ook is het natuurlijk mogelijk dat de burgerlijke rechter de oordeelsvorming van de bestuursrechter geheel of gedeeltelijk overneemt, maar dan moet de burgerlijke rechter wel motiveren waarom hij dat doet. Daarmee worden de inhoudelijke overwegingen van de bestuursrechter in een ander geding de inhoudelijke overwegingen van de burgerlijke rechter in het civiele geding.

Kortom, rechters uit verschillende kolommen zijn gebonden aan elkaars oordelen op het onderdeel waar de ene kolom exclusief bevoegd voor is (de CRvB over de rechtmatigheid van een bijstandsbesluit van de gemeente), maar houden volledig hun eigen taak op hun eigen rechtsgebied (de burgerlijke rechter bij een zaak over tussentijdse beëindiging van de schuldsanering of de aansprakelijkheid daarvoor) en zijn daarbij niet gebonden aan inhoudelijke overwegingen “uit de andere kolom”.

Een rechtvaardiging voor deze systematische keuze is natuurlijk ook dat de gemeente niet betrokken was in de procedure die leidde tot een tussentijdse beëindiging. Zou die gebondenheid er wel zijn, dan bestaat het risico dat een partij wordt gehouden aan oordelen uit een procedure waarin hij niet is betrokken en dus ook niet zijn standpunten en de in zijn ogen relevante feiten en omstandigheden heeft kunnen aandragen.

Tot slot weer even terug naar de praktijk van alledag. Hoe nu om te gaan met niet-onherroepelijke uitspraken (op welk rechtsterrein dan ook) tijdens een lopende schuldsaneringsregeling of een verzoek tot toelating daartoe? Het blijft raadzaam te wachten met uitspraken over (het lot van de) schuldsaneringsregeling

totdat in een zaak op een ander rechtsgebied uitspraak is gedaan. Formeel is dat niet nodig, immers de burgerlijke rechter heeft een eigen beslissingsbevoegdheid, maar verstandig is het wel. Het kan zijn dat de “andere” procedure nuttige inzichten over de feiten en omstandigheden oplevert en het voorkomt ook dat er hoger beroep wordt ingesteld met louter als doel het veiligstellen van rechten voor het geval het in die andere procedure gunstig afloopt. Als het echter zo is dat de beslissing in die andere procedure geen invloed heeft op de beslissing tot het al dan niet toelaten of tussentijds beëindigen, kan er natuurlijk gewoon uitspraak worden gedaan, zonder afwachten.

** Matthieu Verhoeven is senior rechter bij de Rechtbank Overijssel.*

06 - Twintig jaar Wsnp Bewindvoerder: een interview met Ruben Koe

*Interview door Liselotte Maas**

Met het twintigjarig bestaan van de Wsnp neemt Ruben Koe afscheid als Wsnp bewindvoerder. Ruben Koe is in 1999 als één van de eerste bewindvoerders gestart. Een mooie gelegenheid om terug te blikken op deze lange en bijzondere periode vanaf de inwerkingtreding van een nieuwe wet tot de dag van vandaag.

Ruben, misschien ben je wel de langst zittende bewindvoerder. Ik weet niet of er meer bewindvoerders van het eerste uur nog steeds werkzaam zijn als bewindvoerder. Wat was voor jou destijds de reden om als bewindvoerder Wsnp te gaan aan de slag te gaan?

Ik werkte als schuldhulpverlener en was gedetacheerd in Hillegom. Eigenlijk kreeg ik minnelijke schuldregelingen best vaak rond en lukte het niet, dan lag dat vaak aan de schuldenaar zelf. Toch zag ik in de Wsnp de mogelijkheid om nóg vaker tot een geslaagde schuldregeling te komen. Mijn werkgever Planpraktijk (nu Plangroep, LM) gaf de mogelijkheid om de opleiding tot bewindvoerder Wsnp te volgen en het pionierswerk met een nieuwe wet sprak mij erg aan. Ik ging werken voor de Rechtbank Amsterdam. Daar ging ik toen kennismaken met de rechter-commissaris, dat was Alex Smit. Hij was ook mijn examinator bij de opleiding. Het was natuurlijk een klein wereldje.

Hoe ging dat? Je had uiteraard geen voorbeeld, hoe ging je met die eerste zaken aan het werk?

De week na mijn diploma kreeg ik mijn eerste zaken toegewezen. Bij de opleiding hadden we geoefend hoe je een verslag kon maken. Er was geen vast format. Ik herinner mij mijn eerste zaken nog goed: de allereerste was een ex-ondernemer met een sigarenhandel in Aalsmeer. Ik stuurde de berekening van het vrij te laten bedrag. Dat was een excelsheetje. Zijn reactie was: “ik heb uw kaal-pluk-plan ontvangen.” En mijn eerste huisbezoek was bij een vrouw in Hilversum. Zij was secretaresse op een advocatenkantoor. Ik had een heel gezellig gesprek, maar het verliep zo ongestructureerd dat ik terug op kantoor bedacht dat ik haar moest bellen, want ik wist inmiddels van alles, maar niets van wat er nodig was voor een verslag aan de rechtbank. Ik ging dan tijdens het huisbezoek een ronde maken door de woning, tot en met de kinderslaapkamer en de badkamer aan toe. Dat kwam ook door de les van de deurwaarder, John Wisseborn, die benadrukte dat je zelfs laatjes moet openmaken. Hij had het dan over ‘terriër kwaliteiten’. Haha, dat heb ik later niet meer zo gedaan.

Was je voldoende toegerust voor je werk in die beginperiode?

Ja, eigenlijk wel. Behalve de kennis vanuit de opleiding had je geen jurisprudentie natuurlijk. Die miste je niet, je deed het zo goed mogelijk, en bij twijfel belde je de secretaris bij de rechtbank. En natuurlijk was er veel uit te zoeken met collega's samen. Ook organisatorisch ging nog niet alles voorspoedig. Ik kreeg eens een rappel omdat ik te laat was met het eerste verslag. Per ongeluk was de brief door onze postafdeling naar de saniet zelf toegestuurd. Hij had op zaterdag de brief ontvangen en belde mij op maandag op: “Meneer Koe, kunt u me helpen met het verslag? Ik kom er niet helemaal uit.” Dat is natuurlijk een mooie

anekdote over die begintijd. Hoe het voor iedereen zoeken was.

Dat klinkt als een echte tijd van pionieren. Wat vond je lastig in je werk?

Nou, wat ik wel ingewikkeld vond, was hoe om te gaan met boedelachterstanden. Dan was het een beetje lastig inschatten wanneer je om een verhoor of beëindiging moest verzoeken. Of wanneer je verkorting van de looptijd kon voorstellen. Dat vergde wat afstemming en ervaring.

In het begin was het ook nog niet altijd duidelijk hoe om te gaan met sollicitaties als mensen niet voldeden aan de inspanningsplicht, of als ze geen Nederlands spraken. Je had nog geen extra eisen vanuit de Wsnp, dus als je van de Sociale Dienst niet hoefde te werken, was het voor de Wsnp ook goed. Of de huisarts schreef een briefje, dat kon ook.

Daarna kwam er steeds meer jurisprudentie. Waar jij destijds een dunne reader had, heb je nu natuurlijk ontzettend veel jurisprudentie over de Wsnp die je je eigen wilt maken. Is dat een voordeel of een nadeel?

Eigenlijk allebei wel. Het is een voordeel dat nagenoeg iedere situatie al eens langs de rechter is geweest. Als een familielid van de saniet aan het einde van de looptijd een achterstand van 2.000 euro bijstort, was dat vroeger oké. Tegenwoordig is dat onvoldoende voor een schone lei. Dan komt er vaak verlenging van de looptijd, omdat de saniet het bedrag alsnog zelf moet sparen. Het is misschien wel goed dat je er nu niet meer zo makkelijk mee weghomt, al maakt het natuurlijk voor de schuldeisers uiteindelijk niets uit.

Een nadeel zie ik ook. Door de vele jurisprudentie is er minder speelruimte; je kunt wat minder maatwerk leveren. En ik houd eigenlijk wel van maatwerk.

Ja, dat is volgens mij wel bekend. Heb je een voorbeeld van maatwerk 'op zijn Rubens'?

Nou, wat ik deed, maar dat werd later niet op prijs gesteld, is 'middelen' als mensen wisselende inkomsten hadden en verder goed meewerkten. Als er maanden waren waarin ze minder inkomen hadden dan het vrij te laten bedrag, hield ik daar rekening mee bij het berekenen van de afdracht in de maanden dat er wel inkomen was boven het vrij te laten bedrag. Ik middelde dan de magere maanden met de vettere maanden. Dat vond ik redelijk.

En ook zo met de sollicitatieplicht. Als ik zag dat de sollicitatieplicht uiteindelijk niet zou leiden tot meer afloscapaciteit, dan keek ik daar niet zo streng naar, want waar hebben we het dan over?

En Ruben, waar ben je nu echt heel goed in als bewindvoerder?

O, dat is wel moeilijk om van jezelf te zeggen. Wat ik wel een uitdaging vind en wat mij vaak gelukt is, is om met uiteenlopende mensen een goed contact op te bouwen. Dat vond ik ook wel echt belangrijk. Sanieten noemen me 'streng maar rechtvaardig'. Dat klopt wel, want ik vind echt niet alles goed. Zelfs bij een tussentijdse beëindiging begrepen ze wel dat het niet goed is gelopen. Dat is wel een mooi compliment.

In 2002 stapte je over van schuldhulporganisatie Plangroep naar advocatenkantoor De Vos & Partners. Voelde je je daar thuis, als niet-jurist bij zo'n toch wel sjiek advocatenkantoor?

Dat was wel even wennen ja. Het was een heel andere cultuur, maar het voelde als

een soort winkel-in-een-winkel. We hadden echt een apart praktijkje, ik vond dat wel leuk. Ook het jurisprudentie-overleg met advocaten was interessant en ik kon meedraaien in faillissementen. Daar mocht ik ook als eerste niet-advocaat nieuwe faillissementen doen. Dat vertrouwden ze me wel toe, in een veilige omgeving op een advocatenkantoor.

Ik heb in die tijd ook de beroepsvereniging voor bewindvoerders opgericht, de BBW. Samen met Cato Vleming. Wij vroegen subsidie bij Bureau Wsnp maar werden weggestuurd want zij vonden het bedrag dat wij vroegen te laag. Dat hebben wij toen maar opgehoogd. Het was wel fijn dat er een vertegenwoordiging kwam van de beroepsgroep. Al merkte ik in de praktijk dat het krijgen van invloed toch lastig bleek. Enerzijds omdat we niet de hele beroepsgroep vertegenwoordigden, maar daarnaast bleek ook dat er best weinig speelruimte was.

Je hebt daarnaast deel uitgemaakt van de VTLB werkgroep, je hebt les gegeven aan de opleiding voor nieuwe bewindvoerders, wat was daar het leukst?

Met de vtlb werkgroep hebben we de berekening steeds verder verbeterd. Kritiek is er soms dat het daardoor nu wel een complexe berekening is geworden, maar ik vind dat er een mooie methode is ontwikkeld die recht doet aan veel voorkomende situaties en die al jarenlang ook wordt overgenomen door het minnelijk traject.

Wat mij opviel bij de opleiding tot Wsnp-bewindvoerder was dat er steeds meer mensen deelnamen die geen bewindvoerder werden. Incassomedewerkers, medewerkers van gemeenten, die hadden wel interesse, maar daarvoor zijn de praktijkgerichte lessen minder relevant.

Hoe kijk je terug op de wetswijziging van 2008?

Ja, die is eigenlijk gekomen door het grote succes van de Wsnp. Aanvankelijk was het idee dat de minnelijke regeling vaker tot stand zou komen met de Wsnp als stok achter de deur. Maar wij, de bewindvoerders, waren eigenlijk een goedkoop incassobureau. Want voor 50 euro per maand werd het hele schuldenpakket gesaneerd. Het was voor schuldeisers een heel aantrekkelijk traject. Dus het werd een onbedoeld en onverwacht succes. Met 15.000 nieuwe saneringen per jaar. De wetswijziging zie ik als een 'hersteloperatie' omdat dat succes niet de bedoeling was. In 2008 kwamen toen het dwangakkoord, moratoria en de goede trouw die door de schuldenaar moest worden aangetoond. In Amsterdam merkte ik dat dat laatste niet uitmaakte voor de toelating. Het aantal verzoeken liep sindsdien wel terug. Er leek een soort 'schrik' te ontstaan. De toevoer stokte. Het moratorium en dwangakkoord zullen zeker hebben bijgedragen aan de lagere instroom in de Wsnp. Steeds meer schuldeisers werden alsnog gedwongen mee te werken aan een minnelijke regeling. Dat heeft wel invloed gehad.

In 2011 volgde een overstap naar Zuidweg en een jaar daarna naar Eelman Bewindvoeringen.

Nadat ik bij Zuidweg had gewerkt, heb ik een aantal maanden een sabbatical genomen. Vervolgens ben ik bij Eelman aan de slag gegaan. De manier van werken sprak mij aan. Ik werkte minder op dossierniveau, maar werd vooral ingeschakeld voor wat lastiger zaken. Soms bij agressieve klanten, soms bij lastige advocaten ook. Daar kon ik wel goed mee omgaan. In twintig jaar heb ik twee huisbezoeken echt eerder afgebroken omdat ik mij niet veilig voelde. Zo stelde ik eens een vraag over een duur sieraad, waarbij de emoties wel heel hoog opliepen. Ook was er eens een saniet die zich er niet van

bewust was dat hij in de Wsnp terecht was gekomen. Het dwangakkoord was mislukt en hij wilde met mij praten over de betaling aan de schuldeisers. Toen bleek 'ie dus in een wettelijke schuldsaneringsregeling te zitten...

Ook heb ik een keer een dossier overgenomen van een collega bewindvoerder die in zijn hand was gebeten door de saniet. Toen heb ik wel een collega meegenomen naar het huisbezoek ja. Ik heb denk ik tweemaal bewaking gevraagd bij de rechtbank, bij een tussentijdse beëindiging. Maar voor twintig jaar valt het aantal agressieve incidenten eigenlijk wel heel erg mee.

Wat vind je van de verschillen tussen de rechtbanken? Jij hebt vooral voor Amsterdam gewerkt, maar ook wel eens voor Den Haag, Utrecht, Zeeland, hoe zie je dat?

Ik zie inderdaad wel veel ongelijkheid. Niet alleen bij rechtbanken, maar ook bij bewindvoerders onderling. Zo zal ik een oude auto van een paar honderd euro niet verkopen, maar ik weet dat ander bewindvoerders vinden dat de waarde van die auto toch in 36 maanden extra aan de boedel moet worden vergoed. Dat is ongelijkheid. En bijvoorbeeld het afkomen in het begin. Sommige bewindvoerders romen alles af van de bankrekening. Ik vind een klein buffertje op de bankrekening prima.

Tussen rechtbanken heb ik ook wel verschillen meegemaakt. Binnen rechtbanken zijn er zelfs verschillen per rechter. Dat betekent dat zaken anders afgehandeld kunnen worden. Soms wordt dat door de Hoven gecorrigeerd. Bij toelating in Rotterdam moesten bijvoorbeeld sollicitaties meegenomen worden naar de zitting. En sommige rechtbanken vragen wel heel ver door op bepaalde zaken. Een lening van tien jaar geleden van 5.000 euro bijvoorbeeld, de

aanleiding en ontstaansdatum is dan niet altijd duidelijk. Dat vind ik wel heel ver gaan.

In je afscheidsmail aan de Rechtbank Amsterdam schrijf je dat de ene saniet je als een 'duivel' ziet en een ander je juist als een engel ervaart. Hoe zit dat?

Ja, dat vind ik wel bijzonder. Sommigen schuldenaren zien de Wsnp echt als straf, anderen zien het juist als een verlossing. Meestal bleek achteraf bij een huisbezoek dat de Wsnp best meeviel. Als je beslag hebt liggen en dat gaat eraf, dan zit je ineens juist ruimer in je budget. En je krijgt geen dreigbrieven meer.

Je steekt behoorlijk de loftrompet over de Rechtbank Amsterdam en de manier waarop zij de wet interpreteren. Wat maakt dat het zo prettig samenwerken was?

Ja, ik vind het een fijne rechtbank om voor te werken. Het contact is laagdrempelig, er wordt echt geluisterd naar bewindvoerders. Er werd alles in het werk gesteld om te zorgen dat iemand ook daadwerkelijk de schone lei kon behalen. Zonder regels te schenden, maar wel door volop rekening te houden met de persoonlijke omstandigheden. Bovendien wordt de bewindvoerder echt gesteund door de rechtbank. Dat is ook heel prettig.

Vanwaar dat negatieve imago dat de Wsnp nu heeft, denk je?

Zoals het vaak gaat, komen de uitwassen en minder goede zaken eerder naar boven. Ook is er de angst dat je niets meer mag. En er is verwarring met beschermingsbewind, dat je denkt alleen maar 'leefgeld' te krijgen, wat natuurlijk niet zo is.

Het gaat de laatste jaren hard bergafwaarts met het aantal toelatingen tot de Wsnp. Hoe zie jij de toekomst van de Wsnp?

Ik kan natuurlijk niet in de toekomst kijken, maar ik verwacht niet dat het aantal toelatingen aan gaat trekken, tenzij er aanvullende maatregelen worden genomen. Dat kan bijvoorbeeld door een maximale termijn te stellen aan het minnelijk traject van negen maanden. Of dat een schuldenbewind na een bepaalde tijd doorgaat naar de Wsnp. Dan kunnen meer mensen worden geholpen. Ook verwacht ik dat in de toekomst schuldenbewinden vaker tot een oplossing zullen leiden, doordat er meer aandacht vanuit de rechtbank komt voor een oplossing.

Dank voor de mooie terugblik Ruben. Is er tot slot nog iets wat je wilt aanvullen op het interview? Je afscheidswaard zeg maar :) ?

Ik vind het positief te merken dat er door alle aandacht voor vroegsignalering minder ontruiming en afsluitingen zijn van energie. Daar is echt wel iets gewonnen de afgelopen jaren. Ik hoop dat het minnelijk traject in de toekomst beter wordt gemonitord, zodat zichtbaarder wordt hoe het minnelijk werkt.

**Liselotte Maas is werkzaam als projectmanager bij stichting CAV en daarnaast ontwikkelt zij online trainingen voor organisaties met De Online Schuldencoach.*

07 - Nieuws in het kort

Instroom Wsnp

De dalende trend qua instroom Wsnp zet zich voort. Het aantal toelatingen is in 2019 opnieuw afgenomen. Waar er in 2018 nog 5.761 personen werden toegelaten tot de Wsnp, was dat aantal in 2019 met 20% afgenomen tot 4.632. De oorzaak van de forse afname is onbekend. De Nationale Ombudsman maakt zich zorgen over de dalende instroom en is bezig met een onderzoek naar de oorzaak. De verwachting is dat de ombudsman in mei 2020 met een rapportage hierover zal komen.

Berekening verdeling afloscapaciteit bij nieuw huwelijksvermogensrecht

Wanneer er sprake is van een huwelijk of geregistreerd partnerschap gesloten na 01-01-2018, geldt het nieuwe huwelijksvermogensrecht. Indien er geen huwelijkse voorwaarden zijn, ontstaat er vanaf de huwelijksdatum een gemeenschap van goederen, maar behoren de voorhuwelijkse bezittingen en schulden van de echtgenoten afzonderlijk niet tot die gemeenschap. Vanwege de gemeenschap van goederen dient er voor beide echtgenoten tezamen één vtlb-berekening gemaakt te worden. Om de gezamenlijke afloscapaciteit vervolgens correct te verdelen over de schuldeisers, heeft Bureau WSNP samen met de NVVK een berekeningssheet ontwikkeld. Dit is te vinden via <https://www.bureauwsnp.nl/binaries/content/assets/wsnp/formulieren/uitdelingslijst2019/huwelijksvermogenrecht-uitdelingssheet.xlsx>

Vtlb-rapport januari 2020

In de rekenmethode hebben per 1 januari 2020 enkele wijzigingen plaatsgevonden, waaronder de volgende:

- Pleegkinderen tellen op geen enkele manier meer mee bij de berekening van het vtlb.
- De beslagvrije voet voor jongeren tussen de 18 en 21 jaar is voortaan gelijk aan de beslagvrije voet voor personen van 21 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd. Daarmee is de beslagvrije voet voor jongeren fors verhoogd.
- De beslagvrije voet voor mensen in een inrichting is iets verhoogd.
- Zowel voor kamerbewoners als voor inwonenden wordt er één normbedrag gehanteerd voor energielasten.
- Wanneer de schuldenaar meer dan 18 uur per week werkt en zowel inkomsten uit arbeid heeft als een aanvullende uitkering, dan dienen beide bronnen van inkomsten apart ingevuld te worden. Alleen op deze manier wordt de arbeidstoelag in de calculator toegekend.
- Er is verduidelijkt wanneer een halfwezenuitkering wel of niet in de boedel valt.
- De onkostenvergoeding van internationale chauffeurs wordt deels vrijgelaten.

Daarnaast zijn er enkele wijzigingen betreffende het recht op toeslagen die invloed hebben op de hoogte van het vtlb:

- De harde inkomensgrens in de huurtoeslag verdwijnt, de afbouw is per 2020 inkomensafhankelijk. Vooral alleenstaanden houden hierdoor langer recht op huurtoeslag.
- Het kindgebonden budget wordt verhoogd. Ook de inkomensgrens waar de afbouw van het kindgebonden budget begint voor partners, wordt verhoogd.

Proceskosten bij een dwangakkoord

Recofa heeft onlangs een besluit genomen met betrekking tot de proceskosten in een procedure over een dwangakkoord. In beginsel worden de proceskosten in een dergelijke procedure op nihil gesteld, omdat schuldhelpverlening in het kader van de Wgs bijna altijd kosteloos is. Dit leidt ertoe dat er in de meeste gevallen geen sprake zal zijn van een proceskostenveroordeling. Enkel wanneer de schuldenaar daadwerkelijk kosten maakt of zal maken – bijvoorbeeld kosten van rechtsbijstand – , kan aan de tegenpartij een proceskostenveroordeling worden opgelegd.

Compensatieregeling kinderopvangtoeslag (Stcrt. 2019, 66172)

Afgelopen periode is de ‘kinderopvangtoeslagaffaire’ veel in het nieuws geweest. Getroffen ouders die ten onrechte de kinderopvangtoeslag is onthouden, kunnen aanspraak maken op een compensatieregeling. Deze regeling omvat compensatie voor (im)materiële schade, juridische bijstand, etc. Inzake deze compensatie heeft Recofa besloten aan te sluiten bij de handelswijze zoals bij uitkeringen van letselschade. Dit houdt in dat de volgende delen in de boedel vallen:

- Kosten die voorafgaand aan de Wsnp zijn gemaakt en waarvoor de compensatie na uitspraak van de Wsnp wordt uitbetaald;
- Compensatie voor immateriële schade.

Wanneer schuldenaren kosten hebben moeten maken tijdens de Wsnp en daarvoor worden gecompenseerd, valt dit deel niet in de boedel.

Moties armoede- en schuldenbeleid

Op 21 januari jl. heeft er een Verslag van een Algemeen Overleg (VAO) over armoede- en schuldenbeleid plaatsgevonden in de Tweede Kamer. Leden van de Tweede Kamer hebben elf moties ingediend, waarvan één met directe betrekking op de Wsnp. Deze motie van Jasper van Dijk van de SP en Wim-Jan Renkema van GroenLinks (Kamerstukken 24 515, nr. 509), *‘om toelating tot de Wsnp tevens mogelijk te maken zonder voorafgaand minnelijk traject’*, is door de Tweede Kamer verworpen. De wel aangenomen moties betreffen onder andere het recht op een aflospauze in schuldhelptrajecten, de uitvoering van art. 60c van de Participatiewet (het niet mogen instemmen met een minnelijk traject door de gemeente wanneer er sprake is van een fraudevordering), een wettelijke termijn waarbinnen schuldeisers moeten reageren in een minnelijk traject en de mogelijkheid om af te spreken, dat als er met schuldeisers overeenstemming is bereikt over 75% van de totale schuld, de overige schuldeisers automatisch ook geacht worden akkoord te gaan. De uitslag van de stemmingen over de moties over de Brede Schuldenaanpak/Armoede is te vinden via www.tweedekamer.nl bij de Kamerstukken 24 515.

08 - Actuele rechtspraak kort

Publicaties tot en met 6 januari 2020

1. Gerechtshof Den Haag 1 oktober 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2642 (art. 284 Fw)

Bekrachtiging afwijzing verzoek toepassing schuldsaneringsregeling. Beroep op hardheidsclausule niet gehonoreerd. Positieve wending te recent om voldoende aannemelijk te achten dat verslavingsproblematiek onder controle is.

Appellant gaat in beroep tegen de afwijzing van zijn Wsnp-verzoek. De rechtbank heeft het verzoek afgewezen omdat niet voldoende aannemelijk is dat de (verslavings-)problemen al enige tijd onder controle zijn. In hoger beroep overweegt het hof dat het merendeel van de schulden, waaronder CJIB- en belastingsschulden, binnen vijf jaar voor indiening van het Wsnp-verzoek is ontstaan. Het is niet aannemelijk geworden dat deze te goeder trouw zijn ontstaan. Een verklaring dat de verslaving onder controle is, ontbreekt. Appellant geeft ter zitting in hoger beroep aan dat hij daags voor de zitting tot de conclusie is gekomen dat hij moet stoppen met het gebruik. Dit is een positieve wending, maar deze is te recent om nu al voldoende aannemelijk te achten dat de verslavingsproblematiek niet meer speelt, althans onder controle is. Hierdoor is het te vroeg om de hardheidsclausule te honoreren. Het hof bekrachtigt het bestreden vonnis.

2. Gerechtshof Den Haag 1 oktober 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2643 (art. 352 en 354 Fw)

Geen schone lei na ontdekking hennepkwekerij.

De rechtbank heeft aan appellant de schone lei onthouden wegens niet-nakoming van de saneringsverplichtingen, waaronder de informatie- en sollicitatieverplichting. Appellant voert in hoger beroep aan dat de rechtbank voorbij is gegaan aan het feit dat hij en zijn partner tijdens de Wsnp uit elkaar zijn gegaan. Dit heeft de nodige problemen met zich mee gebracht. Appellant heeft tijdens de Wsnp via een uitzendbureau gewerkt. Gedurende de periodes dat hij zonder werk zat, heeft hij mondeling gesolliciteerd. Hij erkent betrokken te zijn geweest bij een hennepkwekerij, maar geeft aan dat hij was gedwongen hieraan mee te werken. Het hof overweegt dat de exploitatie van een hennepkwekerij geenszins blijkt geeft van een saneringsgezinde houding. Appellant heeft niet aannemelijk gemaakt dat hij werd gedwongen daaraan mee te werken. Daarnaast heeft appellant niet voldaan aan de sollicitatieverplichting. Het hof weegt mee dat er aspecten zijn die in het voordeel van appellant pleiten en dat appellant het moeilijk heeft gehad vanwege het verbreken van zijn relatie, maar dat leidt niet tot een andere uitkomst. De tekortkomingen, in het bijzonder met betrekking tot de hennepkwekerij in de woonruimte, zijn daarvoor te ernstig. Ook het subsidiaire verzoek om de looptijd van de Wsnp verlengen, wordt om die reden afgewezen. Het hof bekrachtigt het vonnis beëindiging zonder schone lei.

3. Rb. Midden-Nederland 3 oktober 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4615

(art. 15 en 285 Fw)

Verzoek omzetting faillissement in schuldsaneringsregeling. Niet-ontvankelijk op grond van artikel 15b Fw en ontbreken 285 Fw-verklaring.

Verzoeker heeft op 24 juni 2013 een Wsnp-verzoek ingediend. Dit verzoek is bij vonnis van 2 oktober 2013 afgewezen. Twee dagen daarna is een faillissementsrekest ingediend door een van de schuldeisers. Vervolgens is verzoeker op 19 november 2013 failliet verklaard. Op 31 mei 2019 heeft de advocaat van verzoeker een omzettingsverzoek van faillissement naar Wsnp ingediend. De rechtbank stelt vast dat de griffier geen brief zoals bedoeld in art. 3 lid 1 Fw heeft verzonden. Ingevolge art. 3 lid 1 Fw wijst de griffier de schuldenaar enkel op de 14 dagen-termijn als er door de schuldenaar géén verzoek tot toelating tot de schuldsanering is gedaan. Nu er reeds zo'n verzoek was ingediend - en afgewezen - kon de griffier het verzenden van de brief achterwege laten. Hierdoor geldt de 14 dagen-termijn niet en kan verzoeker zich niet beroepen op art. 15b Fw, zodat hij niet-ontvankelijk zal worden verklaard. Daarnaast dient in het kader van de ontvankelijkheid te worden beoordeeld of er sprake is van een voldoende met redenen omklede 285-verklaring. De curator stelt dat zij vanwege het gedrag van verzoeker onvoldoende zicht heeft kunnen krijgen op de herkomst van de (contante) gelden waarmee verzoeker en zijn gezin in hun levensonderhoud voorzien. De curator kan daardoor niet aangeven of er vermogen is waarmee een minnelijk akkoord mogelijk zou kunnen worden gemaakt. De advocaat van verzoeker stelt dat deze toelichting dient te worden aangemerkt als een met redenen omklede 285-verklaring. De rechtbank is van oordeel dat de verklaring niet voldoet aan de vereisten en dat dit verzoeker valt aan te rekenen. Er is geen concreet aanbod gedaan aan de schuldeisers. Verzoeker had daartoe, al dan niet met hulp van zijn advocaat, actie kunnen en moeten ondernemen. De advocaat van verzoeker heeft aangevoerd dat het op de weg van de curator had gelegen om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een minnelijke regeling, nu de curator volledig op de hoogte was van de inkomens- en vermogenspositie van verzoeker. Dit betoog gaat niet op. De rechtbank oordeelt dat verzoeker de curator niet volledig heeft geïnformeerd over zijn inkomens- en vermogenspositie. Verzoeker heeft in de afgelopen jaren wisselende en niet afdoende verklaringen afgelegd. Het is nog steeds onduidelijk hoe verzoeker en zijn gezin in hun levensonderhoud (hebben) kunnen voorzien. De rechtbank oordeelt dat verzoeker geen beroep toekomt op art. 15b Fw en dat er geen sprake is van een voldoende met redenen omklede 285-verklaring. De rechtbank verklaart verzoeker niet-ontvankelijk.

4. Rb. Den Haag 11 oktober 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:10638 (art. 352 en 354 Fw)

Beëindiging schuldsaneringsregeling zonder schone lei. Een schuldenaar die met € 12.000,- op zak op Schiphol staande wordt gehouden, moet daarvoor een goede verklaring hebben. Deze heeft schuldenaar niet.

Bij de beoordeling van het al dan niet verstrekken van een schone lei blijkt dat de schuldenaar onder andere een nieuwe schuld aan TUI Nederland van € 3.268,16 heeft laten ontstaan. De schuldenaar beweert dat deze schuld is betaald, maar heeft hiervan geen bewijsstukken overgelegd. Ook geeft de schuldenaar een raadselachtige verklaring over hoe die betaling in zijn werk is gegaan, te weten: de schuld is betaald door zijn werkgever, die tevens zijn broer is, met geld van de schuldenaar dat de schuldenaar heeft gepind en aan zijn broer heeft gegeven om de schuld mee te voldoen. Er volgen meer van deze volgens de rechtbank 'oncontroleerbare en vraagtekens oproepende' stellingen over geldstromen tussen schuldenaar en zijn broer. Op 11 augustus 2019 wordt de schuldenaar op Schiphol staande gehouden door de douane omdat hij, naast zijn vliegticket naar Marokko, ook € 12.000,- aan contanten bij zich heeft. De schuldenaar heeft verklaard dat € 10.000,- van de € 12.000,- aan zijn broer toebehoort en dat hij dat bedrag naar zijn broer zou brengen die reeds in Marokko verbleef. De resterende € 2.000,- betrof spaargeld van de schuldenaar. Nog daargelaten dat niet aannemelijk is geworden dat de € 10.000,- aan de broer toebehoort, acht de rechtbank evenmin aannemelijk dat de schuldenaar tijdens de schuldsaneringsregeling € 300,- a € 400,- per maand heeft kunnen sparen om de schuld aan TUI te kunnen betalen en nog € 2.000,- aan contanten over te houden. De rechtbank overweegt dat de schuldenaar op zijn minst een passende - met financiële stukken gestaafde - verklaring had moeten geven, hetgeen de schuldenaar niet heeft gedaan. De rechtbank is op grond hiervan van oordeel dat in ieder geval de bedragen van € 2.000,- en € 3.268,16 aan de boedel hadden moeten worden afgedragen en dat is niet gebeurd. De rechtbank weigert de schone lei.

5. Rb. Rotterdam 18 oktober 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:8120 (art. 284 Fw)

Verzoek toelating tot de schuldsaneringsregeling afgewezen. Verzoekster heeft één schuld. Die heeft betrekking op een ketting die zij voor € 402,- online had gekocht maar in werkelijkheid € 40.200,- kostte. Verzoekster is niet te goeder trouw ten aanzien van het ontstaan en onbetaald laten van deze schuld omdat zij er niet op mocht vertrouwen dat de prijs juist was.

Verzoekster heeft op 1 april 2018 bij de Bijenkorf online een ketting met de omschrijving: 'Phantere de Cartier van 18k witgoud met diamanten' gekocht voor een bedrag van € 402,-. De Bijenkorf bleek de prijs echter onjuist te hebben ingevoerd; de ketting kostte in werkelijkheid € 40.200,-. De Bijenkorf heeft op 4 april 2018 contact met verzoekster opgenomen, maar die beweerde de ketting al te hebben meegegeven aan haar nicht voor een huwelijk in Marokko. Verzoekster stelde de ketting niet terug te zullen krijgen. Over de kwestie is vervolgens geprocedeerd en de kantonrechter van de Rechtbank Rotterdam heeft verzoekster bij vonnis van 23 november 2018 veroordeeld de ketting aan de Bijenkorf te retourneren of - als verzoekster niet tot teruggave overgaat - de schade aan de Bijenkorf van € 39.798,- te vergoeden. De kantonrechter heeft

overwogen dat er aan de zijde van verzoekster geen sprake was van gerechtvaardigd vertrouwen dat de ketting inderdaad slechts € 402,- kostte. De schuld aan de Bijenkorf is de enige schuld van verzoekster. De rechtbank is - met overneming van de overwegingen die de kantonrechter aan zijn oordeel ten grondslag heeft gelegd - van oordeel dat de schuld niet te goeder trouw is ontstaan. Verzoekster had er niet op mogen vertrouwen dat de prijs van € 402,- voor deze ketting juist was. Het valt verzoekster naar het oordeel van de rechtbank ernstig te verwijten dat zij de ketting desalniettemin heeft opgehaald en heeft meegegeven naar Marokko. Het verzoek tot toepassing van de schuldsaneringsregeling wordt afgewezen.

6. Rb. Rotterdam 21 oktober 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:9358 (art. 287a Fw)

Het aanbod betreft een saneringskrediet gebaseerd op de huidige inkomsten uit hoofde van een PW-uitkering. Uit het verzoekschrift en het verhandelde ter zitting is onvoldoende duidelijk geworden dat verzoeker niet in staat zou zijn om gedurende de aankomende drie jaar (minimaal) 36 uur per week te werken en daarmee meer inkomsten te genereren dan met zijn huidige PW-uitkering. Juist moge zijn dat in de ervaring van schuldhulpverlening de afloscapaciteit van schuldenaren in veel gevallen niet toeneemt, maar de rechtbank ziet geen reden de onzekerheid in dat verband voor rekening te laten komen van de schuldeisers. Verzoek dwangakkoord afgewezen.

Verzoeker heeft op 21 augustus 2019 een verzoek dwangakkoord ingediend. De totale schuldenlast bedraagt € 118.764,35 en de weigerende schuldeiser (ING) heeft een vordering van € 73.589,38 op verzoeker. De aangeboden schuldregeling is gebaseerd op de NVVK-norm en wordt door middel van een ter beschikking gesteld saneringskrediet in één keer aan de schuldeisers uitgekeerd. Verzoeker ontvangt een PW-uitkering en is door de gemeente vrijgesteld van de arbeidsverplichting tot februari 2020 onder de voorwaarde dat verzoeker lessen Nederlands volgt. Volgens de schuldhulpverlening zal het inkomen van verzoeker, als hij aan het werk gaat, niet boven het minimumloon uitkomen, zodat er bij een prognose-akkoord niet meer gespaard zal kunnen worden dan nu door middel van het saneringskrediet wordt aangeboden. Verzoeker heeft tijdens de zitting onder andere verklaard dat hij is gestopt met deelname aan de lessen Nederlands omdat hij ze niet goed kan volgen. De rechtbank wijst erop dat de vordering van de ING een aanzienlijk aandeel vormt in de totale schuldenlast, te weten: 62 %. Volgens de rechtbank is onvoldoende duidelijk geworden dat verzoeker niet in staat zou zijn gedurende de komende drie jaar fulltime te werken en daarmee meer inkomsten te genereren dan met zijn huidige PW-uitkering. De rechtbank overweegt dat het de ervaring van de schuldhulpverlening mag zijn dat de afloscapaciteit in veel gevallen niet zal toenemen, maar dat de onzekerheid daarover niet voor rekening van de schuldeisers mag komen. De rechtbank wijst het verzoek dwangakkoord af.

7. Rb. Den Haag 14 november 2019, ECLI:RBDHA:2019:12121 (art. 287a Fw)

Bevel instemming schuldregeling. Schuldeiser gaat bij weigering uit van onjuiste uitgangspunten.

Verzoeker heeft op 30 september 2019 een verzoek dwangakkoord ingediend dat zich richt tot één weigerende schuldeiser met een vordering van € 564,04. De totale schuldenlast bedraagt € 65.452,80. Er is een prognose-akkoord van 25,52 % over een periode van 36 maanden aangeboden. Verweerster is deurwaarder en voert aan dat haar vordering voortvloeit uit een executie-opdracht die verzoeker in 2012 heeft gegeven. Volgens verweerster wist of behoorde verzoeker te weten dat hij haar nota niet kon voldoen. Daarnaast is het prognosevoorstel volgens verweerster ten onrechte gebaseerd op het vrij te laten bedrag, aangezien dit de beslagvrije voet had moeten zijn, zodat het voorstel niet het maximaal haalbare is. De rechtbank oordeelt dat verweerster uitgaat van verkeerde uitgangspunten nu er een vergelijking moet worden gemaakt met de situatie van de wettelijke schuldsaneringsregeling, zodat er moet worden uitgegaan van het vrij te laten bedrag en niet de beslagvrije voet. Voorts wijst de rechtbank erop dat in het geval van executie-opdrachten de kosten van de executie in mindering kunnen worden gebracht op de executie-opbrengst, zodat verzoekster er niet vanuit hoefde te gaan dat de kosten niet zouden worden betaald. De rechtbank concludeert dat het buitengerechtelijk akkoord voor schuldeisers meer zal opleveren dan een wettelijke schuldsanering en wijst erop dat ook tijdens de duur van de uitvoering van de buitengerechtelijke regeling toezicht zal worden gehouden op het verrichten van inspanningen om inkomsten te behouden of te vergroten en dat zal worden gecontroleerd of de afloscapaciteit volledig wordt ingebracht. De rechtbank wijst het verzoek dwangakkoord toe.

8. Parket bij de Hoge Raad 15 november 2019, ECLI:NL:PHR:2019:1324 (art. 307 lid 1 Fw)

Vordering tot cassatie in het belang der wet. Een uitkeringsinstantie mag een lopende, reeds vóór de uitspraak tot toepassing van de schuldsaneringsregeling toegekende uitkering ook wat betreft een tijdvak ná die uitspraak niet verrekenen met een oude vordering op de saniet.

De Rechtbank Overijssel en, in hoger beroep, het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (ECLI:NL:GHARL:2016:7955) hebben bepaald dat het UWV mocht verrekenen op grond van art. 307 lid 1 Fw omdat aan schuldenaar een recht op WAO-uitkering is toegekend voordat de schuldsaneringsregeling werd uitgesproken en ook de (terug)vordering van het UWV vóór datum van toelating tot de schuldsaneringsregeling is ontstaan. Tegen het oordeel van het hof is cassatie in belang der wet gesteld. Het cassatiemiddel luidt: Het oordeel van het hof getuigt van een onjuiste rechtsopvatting, omdat het miskent dat de schuld van het UWV aan de uitkeringsgerechtigde van rechtswege ontstaat op het moment dat aan de wettelijke vereisten voor een WAO-uitkering wordt voldaan en wel van dag tot dag. Art. 307 lid 1 Fw brengt, anders dan waarvan het hof is uitgegaan, daarom mee dat het UWV een vóór de uitspraak tot toepassing van de schuldsanering ontstane vordering op de uitkeringsgerechtigde niet kan verrekenen met de aan deze verschuldigde uitkering over de tijd vanaf die uitspraak. De PG bij de Hoge Raad komt, anders dan waarvan het hof is uitgegaan, tot de conclusie dat de schuld van het UWV aan de uitkeringsgerechtigde uit hoofde van een WAO-uitkering ontstaat van dag tot dag. Consequentie hiervan is

dat het UWV een vóór de uitspraak tot toepassing van de schuldsanering ontstane vordering op de uitkeringsgerechtigde niet kan verrekenen met de aan deze verschuldigde uitkering over de tijd vanaf die uitspraak.

Zie ook artikel M. van Bommel, Verrekeningsrecht uitkeringsinstanties, WP, 2017/03, p. 19.

9. Rb. Rotterdam 29 november 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:9914 (art. 287a Fw)

Dwangakkoord afgewezen. Saneringskrediet aangeboden. Verzoekster mag van schuldhulpverlening een 2-jarige opleiding volgen omdat zij geen startkwalificatie heeft. Het volgen van een opleiding strookt niet met het uitgangspunt dat verzoekster zich drie jaar lang maximaal inspant om zoveel mogelijk geld te verdienen voor haar schuldeisers.

Op 15 oktober 2019 doet verzoekster tegelijk met het verzoek om toegelaten te worden tot de schuldsaneringsregeling een verzoek om schuldeisers te bevelen in te stemmen met een dwangakkoord. Verzoeker heeft een totale schuldenlast van € 10.612,19 aan 19 schuldeisers. De schuldsaneringsregeling houdt in dat aan de concurrente schuldeisers een uitkering wordt gedaan van 16,32 %, tegen finale kwijting. De aangeboden regeling is gebaseerd op de NVVK-norm. De afloscapaciteit van verzoekster is gebaseerd op 5% van de voor haar geldende PW-norm (bijstandsnorm). Het aangeboden percentage – door middel van een door schuldhulpverlening ter beschikking gesteld saneringskrediet – wordt in één keer aan de schuldeisers uitgekeerd. Er is gekozen voor een saneringskrediet in plaats van een prognose-aanbod omdat verzoekster op dit moment een opleiding volgt. Verzoekster heeft geen startkwalificatie (opleiding op MBO 2-niveau). Schuldhulpverlening hanteert een beleid waarbij mensen zonder startkwalificatie vrijgesteld worden van de sollicitatieplicht en de mogelijkheid krijgen een opleiding te volgen. De opleiding die verzoekster volgt zal twee jaar duren. Daarnaast is van belang dat verzoekster zwanger is. Schuldhulpverlening gaat er daarom van uit dat verzoekster de komende drie jaar niet méér inkomen zal kunnen verwerven dan zij momenteel heeft. Verzoekster heeft sinds de aanmelding bij schuldhulpverlening geen nieuwe schulden of achterstanden laten ontstaan en haar vaste lasten worden inmiddels door haar budgetbeheerder voldaan. Twee schuldeisers gaan niet akkoord. Zij hebben een vordering van respectievelijk € 829,51 (s.e. 1) en € 68,32 (s.e. 2) op verzoekster, welke 7,8% en 0,6% van de totale schuldenlast belopen. Schuldeiser 1 gaat niet akkoord zonder verdere opgaaft van redenen. Schuldeiser 2 gaat niet akkoord gelet op de (jonge) leeftijd van verzoekster en omdat het aanbod niet in verhouding staat tot de openstaande vordering. De schuldeisers zijn niet ter zitting verschenen. De rechtbank oordeelt dat onvoldoende aannemelijk is dat het voorstel het uiterste is waartoe verzoekster in staat moet worden geacht. De rechtbank stelt voorop dat het volgen van een opleiding zich niet verdraagt met het uitgangspunt om zoveel mogelijk geld te verdienen voor de schuldeisers. Dit is tijdens het minnelijk traject niet anders dan in de situatie dat de schuldsaneringsregeling van toepassing zou zijn. Het is onvoldoende aannemelijk geworden dat verzoekster niet in staat is om de komende drie jaar met (betaald) werk meer inkomen te genereren dan waarvan thans in het aanbod is uitgegaan. De enkele omstandigheid dat verzoekster op dit moment geen startkwalificatie heeft, is daartoe onvoldoende. Het verzoek om de twee weigerachtige schuldeisers te dwingen akkoord te gaan met het betalingsvoorstel, wordt afgewezen.

10. Rb. Rotterdam 29 november 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:9915 (art. 284 Fw)

Afwijzing Wsnp-verzoek. O.a. omdat het volgen van een opleiding niet strookt met de inspanningsverplichting. Dat verzoekster geen startkwalificatie heeft, doet hier niet aan af.

Schuldenares verzoekt om toegelaten te worden tot de schuldsaneringsregeling. Zij ontvangt inkomsten uit een DUO-uitkering. De schuldenlast bedraagt in totaal € 10.612,19. De rechtbank stelt dat schuldenares schulden heeft gemaakt die duiden op overbesteding: schulden waarvan het aangaan niet strikt noodzakelijk was en waarvan verzoekster op het moment van aangaan wist of redelijkerwijs had moeten begrijpen dat zij niet in staat zou zijn om deze te betalen. De schulden zijn recent ontstaan. Daar komt bij dat is gebleken dat verzoekster een 2-jarige opleiding volgt. Gedurende de tijd dat zij deze opleiding volgt, heeft zij geen afloscapaciteit. Het volgen van een opleiding verdraagt zich niet met het uitgangspunt dat verzoekster de verplichting heeft om zich gedurende drie jaar lang tot het uiterste in te spannen om zoveel mogelijk geld te verdienen voor haar schuldeisers. De enkele omstandigheid dat zij op dit moment geen startkwalificatie heeft is onvoldoende om aan te nemen dat zij gedurende de schuldsaneringsregeling zonder opleiding geen afloscapaciteit zou kunnen genereren. Daarnaast is van belang dat verzoekster recent diverse nieuwe schulden heeft laten ontstaan. Het toelatingsverzoek wordt afgewezen.

11. Rb. Den Haag 3 december 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:12835 (art. 287a Fw)

Toewijzing dwangakkoord. Aanbod 0,03%. Nu de stellingen van verweerster niet met schriftelijke stukken zijn onderbouwd en zij niet op de zitting is verschenen om te reageren op de toelichting van verzoeker slaagt het verweer niet.

Op 17 oktober 2019 doet verzoeker tegelijk met het verzoek om toegelaten te worden tot de schuldsaneringsregeling een verzoek om schuldeisers te bevelen in te stemmen met een dwangakkoord. Verzoeker heeft een totale schuldenlast van € 4.888.495,57 aan drie schuldeisers. De schuldregeling houdt in dat aan de concurrente schuldeisers een uitkering wordt gedaan van 0,03%, te reserveren in een periode van 36 maanden, tegen finale kwijting van het restant van hun vorderingen (prognoseakkoord). Twee schuldeisers gaan akkoord. De ING-Bank die een totale vordering heeft van € 481.930,54 (9.86% van de totale schuldenlast) gaat niet akkoord. De ING-Bank stelt dat de aangeboden regeling niet het maximaal haalbare is waartoe verzoeker financieel in staat is. Zo zou het salaris van verzoeker niet representatief zijn voor zijn functie en is het onduidelijk of verzoeker mogelijk inkomsten geniet uit een aantal nevenfuncties, waaronder bestuursfuncties. Daarnaast is verzoeker bestuurder en enig aandeelhouder van een bv die per 15 mei 2018 eigenaar is geworden van een perceel bouwgrond in Den Haag. Tot slot werkt de partner van verzoeker niet, heeft zij geen inkomen en voldoet daarmee niet aan de inspanningsverplichting. De rechtbank overweegt dat het belang dat verweerster heeft aanmerkelijk geringer is dan het belang van de overige schuldeisers die wel hebben ingestemd. De stelling dat verzoeker niet het maximaal haalbare heeft aangeboden heeft verzoeker gemotiveerd betwist. Dat zijn echtgenote niet werkt is niet relevant voor zijn aflossingscapaciteit omdat hij en zijn echtgenote buiten gemeenschap van goederen zijn gehuwd en zij bovendien ook eigen schulden heeft. Nu de stellingen van verweer-

ster niet met schriftelijke stukken zijn onderbouwd en zij niet op de zitting is verschenen om te reageren op de toelichting van verzoeker slaagt het verweer niet. Verder overweegt de rechtbank dat het alternatief, de schuldsaneringsregeling, minder zal opbrengen voor de schuldeisers dan het door verzoeker voorgestelde akkoord, gelet op het te betalen salaris van de bewindvoerder in het wettelijk traject. De rechtbank zal het verzoek dan ook toewijzen.

12. Hoge Raad 13 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1947 (art. 4 Wgbz, art. 349a Fw)

Verzet tegen griffierecht in cassatie. Geen griffierecht verschuldigd indien de schuldenaar in hoger beroep of cassatie opkomt tegen een beslissing inzake verzochte wijziging van de saneringstermijn.

Een verzoek van de bewindvoerder tot verkorting van de saneringstermijn werd door de r-c afgewezen. Nadat de rechtbank ook het beroep tegen deze r-c-beslissing had afgewezen, stelde de schuldenaar cassatieberoep in. De griffier van de Hoge Raad bepaalde het griffierecht op € 336,-. De schuldenaar stelde tegen deze beslissing van de griffier verzet in bij de HR – en met succes. De HR overweegt dat op grond van art. 4 lid 2, aanhef en onder j., Wet griffierechten burgerlijke zaken (Wgbz) geen griffierecht wordt geheven voor de indiening van een Wsnp-verzoek (art. 284 Fw). De ratio van die wetsregel is het bevorderen van de toegankelijkheid van de schuldsaneringsregeling door geen onnodige financiële drempels op te werpen. In HR 8 juli 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ3883 oordeelde de HR, mede verwijzend naar art. 6 EVRM, dat een verzoeker in hoger beroep en cassatieberoep in 284-zaken evenmin griffierecht verschuldigd is. HR 11 november 2011, ECLI:NL:HR:BU4020 bepaalde hetzelfde voor hoger beroep en cassatieberoep in tussentijdse beëindigingszaken (art. 350 Fw). De HR oordeelt in de onderhavige zaak dat de schuldenaar ook geen griffierecht verschuldigd is in rechtszaken waar het gaat om wijziging van de saneringstermijn nu het in de regel gaat om personen, die gelet op de toepassing van de schuldsaneringsregeling, minder financiële draagkracht hebben dan bijstandsgerechtigden en derhalve onvoldoende draagkracht hebben om het in hoger beroep en cassatieberoep verschuldigde griffierecht te betalen.

Zie ook het artikel van Quinten van Riet en Anita Brekelmans elders in dit nummer van WSNP Periodiek.

13. Hoge Raad 13 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1948 (art. 349a Fw)

Rechter-commissaris wijst verzoek van de bewindvoerder tot verkorting van de termijn van de schuldsaneringsregeling af. Terughoudende toetsing in hoger beroep? Mag de rechter-commissaris in hoger beroep zijn zienswijze geven? Hoor en wederhoor.

Op 14 oktober 2014 is de schuldenaar failliet verklaard. Op 13 juni 2017 is de toepassing van de schuldsaneringsregeling uitgesproken (omzetting faillissement). De Wsnp-bewindvoerder vraagt verkorting van de saneringstermijn, aanvoerend dat bij aanvang van het faillissement de verplichtingen zijn opgelegd zoals die zouden gelden tijdens een opvolgende Wsnp-sanering en dat de schuldenaar tijdens het faillissement de opgelegde afdrachtplicht en ook de informatie- en sollicitatieplicht is nagekomen. Verwijzend naar de Recofa-notitie over de verkorte looptijd wees

de r-c het verkortingsverzoek af. De schuldenaar stelde tevergeefs beroep in bij de rechtbank. De rechtbank stelde voorop dat (a) het gaat om een discretionaire bevoegdheid van de r-c, (b) de rechtbank daarom terughoudend dient te toetsen, en (c) de termijn in beginsel drie jaar bedraagt en dat verkorting van de termijn dus een uitzondering is. Verwijzend naar de Recofa-notitie overweegt de rechtbank voorts dat de schuldenaar nog steeds niet fulltime werkt terwijl haar geen vrijstelling van de sollicitatieplicht is verleend. De Hoge Raad oordeelt dat de rechtbank in deze kwestie niet met een terughoudende toetsing kon volstaan. De regel van een volledige behandeling in twee feitelijke instanties en de herkansingsfunctie in hoger beroep brengen mee dat in hoger beroep een nieuwe behandeling en nieuwe beslissing dienen plaats te vinden. Die regel geldt niet als het gaat om zaken waarin beroep wordt ingesteld tegen beslissingen om het kader van de *toezichthoudende taak* van de r-c, maar wél in de onderhavige zaak waar het gaat om een zelfstandige, discretionaire bevoegdheid van de r-c om ingevolge art. 349a Fw de saneringstermijn te wijzigen. De HR laat zich voorts uit over een drietal andere procesrechtelijke kwesties: (1e) de HR merkt op dat de rechtbank niet gebonden is aan de aangevoerde grieven tegen de r-c-beslissing omdat de rechtbank (ook) ambtshalve de bevoegdheid heeft de termijn te wijzigen. (2^e) De schuldenaar had bij zijn beroep tegen de r-c-beslissing kopieën van rechtbankbeslissingen op termijnverzoeken van andere schuldenaren overgelegd. De rechtbank overwoog dat de schuldenlast in die andere zaken lager was. In cassatie klaagt de schuldenaar er over dat hij geen inzage heeft (gekregen) in de schuldenlast in die andere zaken en dat de rechtbank aldus handelde in strijd met het procesrechtelijke beginsel van hoor en wederhoor (art. 19 Rv) – en de HR geeft de schuldenaar daarin gelijk. (3^e) De HR honoreert ook de klacht van de schuldenaar dat de r-c in de beroepszaak ten onrechte zijn zienswijze had gegeven. Het ligt niet op de weg van de r-c om in een beroepsprocedure tegen zijn beschikking die eigen beslissing van commentaar te voorzien of te verduidelijken en evenmin om de rechtbank zijn zienswijze te geven op de tegen die beschikking in hoger beroep aangevoerde gronden, aldus de HR. De HR vernietigt de uitspraak van de Rechtbank Limburg en verwijst het geding door naar Gerechtshof's-Hertogenbosch ter verdere behandeling en beslissing.

14. Hoge Raad 13 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1949 (art. 350, 351 Fw)

Bewindvoerder ontvankelijk in cassatieberoep na weigering van tussentijdse beëindiging toepassing schuldsaneringsregeling. Gezien ernstige tekortkomingen van de schuldenaar is de beslissing van het hof, om de schuldsaneringsregeling niet te beëindigen, onbegrijpelijk.

De schuldenaar is op 30 augustus 2018 toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling. Op verzoek van de bewindvoerder en aansluitende voordracht van de r-c heeft de rechtbank de sanering tussentijds beëindigd. De rechtbank overwoog dat de schuldenaar van een misdrijf wordt verdacht (winkeldiefstal met geweld) en hij niet ontkent het feit gepleegd te hebben. Het plegen van een misdrijf is in strijd met het wezen en doelstelling van de regeling en de schuldenaar heeft het risico aanvaard dat hij de uitvoering van de regeling zou kunnen belemmeren dan wel frustreren. Bovendien (a) wilde de schuldenaar zonder toestemming van de bewindvoerder naar Curaçao vertrekken, (b) bleek de schuld aan het CJIB ruim € 1.100,- hoger dan bij toelating op

de schuldenlijst vermeld en (c) heeft de schuldenaar kort na toelating nieuwe boetes voor zwartrijden gekregen, aldus de rechtbank. Het hof vernietigde deze tussentijdse beëindiging. Weliswaar onderschrijft het hof het oordeel van de rechtbank dat de schuldenaar zijn saneringsverplichtingen niet is nagekomen en de regeling heeft belemmerd doordat hij vier maanden gedetineerd heeft gezeten maar het hof ziet aanleiding voor een uitzondering. In oktober 2018 is beschermingsbewind uitgesproken en het hof is ervan overtuigd geraakt dat de schuldenaar alles in het werk wil stellen om zijn misstap te corrigeren. Het hof achtte tussentijdse beëindiging een te zware sanctie en verlengde de regeling met zeven maanden die onder meer benut dienden te worden om een huurachterstand in te lopen. De Wsnp-bewindvoerder stelde cassatieberoep in tegen de uitspraak van het hof. HR 17 april 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2958 oordeelde dat in het geval de r-c een voordracht tot tussentijdse beëindiging indient zonder daartoe strekkend verzoek van de bewindvoerder, de bewindvoerder *geen* cassatieberoep kan instellen. Een redelijke wetsuitleg brengt echter mee, aldus de HR in de onderhavige zaak, dat indien de voordracht door de r-c is gedaan op een verzoek van de bewindvoerder, de bewindvoerder kan worden aangemerkt als de in het ongelijk gestelde partij als bedoeld in art. 351 lid 5 Fw en *wel* cassatieberoep kan instellen. De HR acht de uitspraak van het hof, om de sanering niet te beëindigen, onbegrijpelijk gezien de ernstige tekortkomingen van de schuldenaar (diefstal, detentie, poging te reizen zonder toestemming, CJIB-schuld, nieuwe huurschuld) en gezien het feit dat de beschermingsbewindvoerder de tekortkomingen niet heeft kunnen voorkomen. De HR vernietigt de uitspraak van het hof en verwijst het geding naar Hof Amsterdam ter verdere behandeling en beslissing.

15. Rb. Rotterdam 18 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10378. (art. 288 Fw)

Afwijzing Wsnp-verzoek vanwege niet te goeder trouw onbetaald gelaten schulden ouder dan vijf jaar. Verzoeker heeft niet aannemelijk gemaakt dat hij zich zal inspannen zoveel mogelijk baten voor de boedel te verwerven.

Verzoeker heeft samen met een compagnon in 1993 een bedrijf opgericht dat zich aanvankelijk richtte op de 'prepress'-markt en later op de drukwerkmkt. Dit bedrijf is in oktober 2009 uitgeschreven bij de KvK nadat de bedrijfsresultaten achterbleven en forse schulden waren ontstaan, o.a. aan ABN-AMRO (€ 147.598,83) en De Lage Landen financial lease (€ 424.576,74). In 2008 zijn verzoeker en zijn echtgenote uit elkaar gegaan en in 2009 gescheiden. Verzoeker is zijn ex-echtgenote € 123.878,- verschuldigd en heeft een schuld aan het LBIO van € 11.578,05 wegens achterstallige kinderalimentatie. Weliswaar zijn de schulden op de schulddlijst buiten de vijfjaarsperiode ontstaan, maar de rechtbank is van oordeel dat verzoeker niet aannemelijk heeft kunnen maken dat hij deze schulden te goeder trouw onbetaald heeft gelaten. Daartoe overweegt de rechtbank dat de ex-echtgenote bij de schuldhulp en bij de rechtbank heeft aangevoerd dat (a) verzoeker, in tegenstelling tot zijn verklaring, niet alleenstaand is maar samenwoont, (b) hij meer werkt en verdient dan opgegeven en (c) de schuldhulpverlening geen aanleiding heeft gezien enig nader onderzoek te doen. Verzoeker heeft erkend een aantal keer op wintersport te zijn geweest (volgens verzoeker door een ander betaald) en hij met zijn partner o.a. een campervakantie heeft

gehouden. Verzoeker werkt 28 uur per week en heeft geen inspanningen verricht om een fulltime baan te vinden; dit klemmt temeer omdat verzoeker vanaf 2008 geen enkele aflossing heeft gedaan op zijn schuld aan zijn ex-echtgenote. De rechtbank wijst het Wsnp-verzoek ook af op grond van art. 288 lid 1 onder c Fw nu van een saneringsgezinde houding onvoldoende is gebleken. De rechtbank acht het een goede ontwikkeling dat verzoeker kennelijk per 1 januari 2020 fulltime gaat werken bij zijn huidige werkgever maar acht dit onvoldoende om de toelating op dit moment te rechtvaardigen. Indien het leven van verzoeker zich meer stabiliseert en hij zich merkbaar om de belangen van zijn schuldeisers zal bekommeren, zal een volgend Wsnp-verzoek mogelijk meer kans van slagen hebben, aldus de rechtbank.

Wilt u een advertentie plaatsen in **WSNP Periodiek**?

U bereikt hiermee niet alleen vele Wsnp-bewindvoerders en curatoren maar ook veel uitvoerende instanties in en rond het wettelijk schuldsaneringstraject (Wsnp) alsmede alle overheidsinstanties die zich met de uitvoering van de Wsnp bezig houden.

Wij hanteren onderstaande tarieven.

Halve pagina in kleur € 400,00 excl. BTW

Hele pagina in kleur € 700,00 excl. BTW

Geïnteresseerd?

Mail uw wensen naar redactie@wsnp-periodiek.nl en wij nemen per omgaande contact met u op!

WSNP *Periodiek*
Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen

Contact

Redactie:

redactie@wsnp-periodiek.nl

Abonnementen:

abonnee@wsnp-periodiek.nl

Website:

www.wsnp-periodiek.nl

Twitter:

@WsnPeriodiek

Postadres:

Wsnp Periodiek

Postbus 5018

5800 GA Venray

Verschijning:

4x per jaar

Uitgave van:

Stichting Kennisoverdracht Wsnp
gevestigd te Amsterdam
Handelsregisternr. 34390126

Redactie:

Mr. dr. A.J. Noordam, advocaat
Mr. M. van Bommel, advocaat
Mr. Th. A. Pouw, voormalig docent
handels- en ondernemingsrecht,
voormalig raadsheer-plaatsvervanger
Mr. C. Koppelman, senior secretaris
rechtbank Overijssel
Mw. J. Vlemmings, regisseur
schulddienstverlening (secretariaat)

Redactiemedewerker: Mr. dr. B.J. Engberts, raadsheer

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteurs, redactieleden en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden. Alle rechten voorbehouden. © Stichting Kennisoverdracht Wsnp.

Abonnementsprijs enkel hard copy: € 75,- per jaar, incl. BTW (*prijspeil 2020*). Combi-abonnement hard copy en digitaal € 112,50 per jaar, incl. BTW (*prijspeil 2020*).

Abonnementen worden aangegaan voor de periode van minimaal één jaar. Het abonnement kan alleen schriftelijk (of per e-mail) bij het redactiesecretariaat worden opgezegd tegen het einde van het kalenderjaar met inachtneming van een opzeggingstermijn van minimaal twee maanden (dus uiterlijk 31 oktober).

Abonneegegevens worden door de uitgever niet aan derden verstrekt.

Vormgeving: vandervliet design

Druk: Van Helvoort Grafisch Bedrijf BV, Gemert

© Auteursrechten voorbehouden.